

Mag het iets harder

Onderzoek naar consumenten van illegaal vuurwerk

Amsterdam, 18 maart 1997

Mireille Geldorp
Han Bruinink

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Onderzoeksvragen	3
1.2	Onderzoeksopzet	3
1.3	Verantwoording	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Vraagbeperking volgens deskundigen	6
2.1	Inleiding	6
2.2	Verruiming van het Vuurwerkbesluit	6
2.3	Strengere handhaving	7
2.4	Voorlichting	8
3	De jeugdige consument	10
3.1	Inleiding	10
3.2	Achtergrondgegevens	10
3.3	Het gebruik	11
3.4	De aanschaf	12
3.5	Drijfveren en motieven	14
3.6	Profiel	17
4	De volwassen consument	18
4.1	Inleiding	18
4.2	Achtergrondgegevens	18
4.3	Het gebruik	19
4.4	De aanschaf	20
4.5	Drijfveren en motieven	22
4.6	De hardnekkige gebruiker	24
4.7	Profiel	25
5	Conclusies en aanbevelingen	27
5.1	Conclusies	27
5.2	Aanbevelingen	28
	Bijlagen	
Bijlage 1	Tabellenoverzicht	30
Bijlage 2	Beperking van het aanbod	41
Bijlage 3	Lijst van geïnterviewden	42
Bijlage 4	Belangrijkste soorten illegaal vuurwerk	43

1 Inleiding

Het Ministerie van VWS is voornemens maatregelen te treffen om zowel de vraag als het aanbod op het gebied van illegaal vuurwerk in te perken¹. Hiermee worden twee belangen gediend, namelijk gezondheidsbelangen en het terugdringen van overlast. Er zijn door het Ministerie in dit kader drie sporen uitgezet. In de eerste plaats worden de mogelijkheden tot uitbreiding van het Vuurwerkbesluit naar het professioneel vuurwerk onderzocht. Het nieuwe Vuurwerkbesluit treedt met ingang van 1 januari 1998 in werking. In de tweede plaats wordt, door middel van contacten met de Belgische overheid, nagegaan in hoeverre met uniformering van de regels en een strafrechtelijke aanpak de U-bocht constructie via België bemoeilijkt zou kunnen worden. In de derde plaats moet een onderzoek onder gebruikers van illegaal vuurwerk leiden tot inzicht in hun overwegingen en hun motivatie. Het Ministerie heeft aan Van Dijk, Van Soomen en Partners de opdracht gegeven voor een onderzoek onder gebruikers van illegaal vuurwerk. Onderliggende rapportage is hiervan het resultaat.

1.1 Onderzoeksvragen

Voor effectieve maatregelen, gericht op een beperking van de gebruikersvraag, is inzicht nodig in de achtergronden, motieven en drijfveren van de consumenten van illegaal vuurwerk. In het onderhavige onderzoek gaat het er dan ook om, consumentenprofielen samen te stellen voor verschillende gebruikersgroepen van illegaal vuurwerk. Uiteindelijk moeten drie hoofdvragen worden beantwoord.

- 1 In welke categorieën vallen gebruikers van illegaal vuurwerk nader onder te verdelen?
- 2 Wat zijn de achtergronden, motieven en drijfveren van de gebruikers van illegaal vuurwerk?
- 3 Met welke regulerende maatregelen kan de vraag naar illegaal vuurwerk worden beperkt?

1.2 Onderzoeksopzet

Het onderzoek bestaat uit twee delen. Het eerste betreft een interviewronde, gehouden onder deskundigen en sleutelpersonen die in de praktijk (direct) met het onderwerp te maken hebben. Vervolgens zijn er enquêtes afgenomen bij gebruikers van illegaal vuurwerk.

Interviewronde

Dit deel van het onderzoek diende ertoe om inzicht te krijgen in de diverse (mogelijk) te construeren consumentenprofielen. Daarnaast moesten de interviews leiden tot aanbevelingen omtrent een effectieve vraagbeperkende aanpak. Verder was de ronde bedoeld als terugkoppelingsmoment voor de samenstelling van de vragenlijsten. Namen van deskundigen werden verkregen in de eerste bijeenkomst van de begeleidingscommissie en verder via de geïnterviewden zelf. In bijlage 3 is weergegeven met welke personen in dit kader gesprekken zijn gevoerd.

Noot 1 In paragraaf 1.4 wordt uiteen gezet wat verstaan moet worden onder het begrip 'illegaal' vuurwerk.

Enquête-onderzoek

Het tweede deel van het onderzoek wordt gevormd door enquêtes onder gebruikers van illegaal vuurwerk. Op basis van de eerste ronde werd definitief besloten om twee hoofd-gebruikersgroepen te onderscheiden, namelijk volwassenen en jeugd. De afname van de vragenlijsten bij volwassenen zou plaats vinden via een gecontroleerd schriftelijke methode. Bij de jeugd is gekozen voor face-to-face interviews. Van te voren is bepaald dat het hierbij niet om representatieve steekproeven zou gaan. Er bestaat immers geen regulier steekproefkader², waar in dit verband gebruik van kan worden gemaakt. Dit houdt in dat conclusies strikt genomen niet mogen worden veralgemeniseerd.

1.3 Verantwoording

Interviewronde

De interviewronde heeft plaatsgevonden in het najaar van 1996. Er zijn in totaal 8 gesprekken gevoerd, te weten met twee politie-functionarissen, twee leden van het O.M., een medewerker van de Keuringsdienst van Waren Rotterdam, een medewerker van het CRI, iemand van Halt Amsterdam en een woordvoerder van de Stichting Consument en Veiligheid. Met de gevoerde gesprekken bleken de meest deskundige personen op het gebied van illegaal vuurwerk wel te zijn benaderd.

Enquête-onderzoek

Het veldwerk heeft plaatsgevonden vlak na de jaarwisseling. Dit had als voordeel dat de vragen konden worden gericht op daadwerkelijk aankoop- en afsteekgedrag met betrekking tot Oud en Nieuw, in plaats van op intenties hieromtrent. Er zijn bij 125 volwassenen en 150 jongeren enquêtes afgenomen. Als voorbereiding op de afname van de enquêtes kregen de enquêteurs een instructie over verschillende soorten legaal en illegaal vuurwerk³.

Jeugd

Op advies van de deskundigen werd de onderzoeksgroep 'jeugd' beperkt tot *jongens van VBO- en MBO-scholen*. Deze aanbeveling was van belang bij de uitvoering van het onderzoek, aangezien er zoals vermeld geen regulier steekproefkader voorhanden was. Alhoewel zich onder andere categorieën scholieren of studenten (waaronder ook meisjes!) zeker ook gebruikers bevinden van illegaal vuurwerk, werd aangegeven dat de grootste trefkans op gebruikers mocht worden verwacht bij jongens op VBO- en MBO-scholen. Daarom werden de jongens voor deelname aan de enquête gerekruteerd bij de scholen zelf, op het schoolplein en in ruimtes zoals de kantine en schoolhal. Hiervoor is steeds toestemming gevraagd aan de schoolleiding. Het ging om vier locaties: de Panta Rei Scholengemeenschap (Amstelveen) en in Amsterdam het College voor Beroepsonderwijs (Oost), en het Hoofdstad College (locaties Oost en Oud-West). Er is geënquêteerd tijdens pauzes en na schooltijd. Een jongere werd voor deelname geselecteerd indien hij voldeed aan de voorwaarde wel eens illegaal vuurwerk te hebben aangeschaft. Omdat de verwachting was dat jongeren niet altijd weten of ze met legaal of met illegaal vuurwerk te maken hebben, werd dit niet rechtstreeks aan hem gevraagd. De vraag die

Noot 2 Hiermee wordt bedoeld dat er bijvoorbeeld geen bestand bestaat met alleen telefoonnummers of adressen van illegaal vuurwerkgebruikers.

Noot 3 Wij willen op deze plek wijzen op de ondersteuning van dhr. A. van Dop van de Keuringsdienst van Waren te Rotterdam. Van zijn aanbod om de enquêteurs bij te scholen over de verschillende soorten (illegaal) vuurwerk en het gebruik daarvan hebben wij zeer dankbaar gebruik gemaakt.

diende ter selectie, luidde als volgt: 'Heb je wel eens vuurwerk aangeschaft buiten de officiële verkooperperiode (vanaf drie dagen vóór Oud en Nieuw) om?'⁴. Uiteindelijk zijn niet alle interviews face-to-face afgenomen. Een aantal jongeren heeft de enquête, in het bijzijn van de enquêteur, zelf ingevuld.

Volwassenen

Alhoewel in eerste instantie was overwogen om volwassen respondenten te benaderen via de sneeuwbalmethode, is uiteindelijk besloten om de volwassen consumenten van illegaal vuurwerk in Amsterdam op straat te benaderen. Dit werd mede ingegeven door het krappe tijdspad, aangezien was besloten het veldwerk vlak ná Oud en Nieuw uit te voeren. Op verschillende locaties in Amsterdam werd aan mannelijke voorbijgangers gevraagd of zij wel eens buiten de officiële verkooperperiode vuurwerk hadden aangeschaft. Indien zij deze vraag positief beantwoordden werd hen gevraagd of zij bereid waren aan het onderzoek deel te nemen. De locaties in Amsterdam waar de enquêtes zijn afgenomen zijn het Centraal Station, het winkelcentrum Buikslotermeerplein (Noord) en het winkelcentrum de Amsterdamse Poort (Zuid-Oost).

1.4 Leeswijzer

De opzet van de rapportage is als volgt. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de aanbevelingen van de geïnterviewde sleutelpersonen om de vraag naar illegaal vuurwerk te beperken. Hoofdstuk 3 bevat een beschrijving van de uitkomsten van de enquête onder de jeugd. In hoofdstuk 4 komen vervolgens de volwassenen aan bod. Beide hoofdstukken worden afgesloten met een samenvatting van de bevindingen. Hoofdstuk 5 bevat tenslotte conclusies en aanbevelingen voor de aanpak van de vraag naar illegaal vuurwerk.

Het aantal tabellen met resultaten van de enquêtes is in de betreffende hoofdstukken met opzet bescheiden gehouden. Een volledige weergave van de resultaten is te vinden in het tabellenoverzicht in bijlage 3.

Over de gehanteerde terminologie dient te worden opgemerkt dat waar in het rapport de omschrijving illegaal vuurwerk wordt gehanteerd, dit gelezen moet worden als consumentenvuurwerk dat niet voldoet aan de wettelijke eisen. Ook vuurwerk dat normaal gesproken alleen mag worden afgestoken door professionele vuurwerkbedrijven met een vergunning, het zogenaamde professionele vuurwerk, valt hieronder. De omschrijving legaal vuurwerk betreft het zogenaamde consumentenvuurwerk, dat wél voldoet aan de wettelijke eisen.

Noot 4 Dit op suggestie van dhr. Meijer van Stichting Consument en Veiligheid.

2 Vraagbeperking volgens deskundigen

2.1 Inleiding

Zoals in hoofdstuk 1 al is aangegeven, werd met de interviewronde een aantal zaken beoogd: inhoudelijke advisering over de vragenlijsten voor het enquête-onderzoek; nadere invulling van de consumentenprofielen en inzicht in de wettelijke mogelijkheden de vraag naar illegaal vuurwerk aan te pakken.

Adviezen ten aanzien van de vragenlijsten zijn uiteraard verwerkt in de fase die aan het veldwerk vooraf ging. Een eerste uitwerking van de consumentenprofielen is te vinden aan het begin van hoofdstuk 3 (jeugd) respectievelijk hoofdstuk 4 (volwassenen). Hier gaan we in op de aanbevelingen die zijn gedaan ten aanzien van effectieve vraagbepurende maatregelen. Naast de mogelijkheden om de vraag in te perken door middel van een verruiming van het Vuurwerkbesluit, werd in dit kader door deskundigen ook een strengere handhaving van de reeds bestaande wetgeving ter sprake gebracht, evenals voorlichting. Hetgeen achtereenvolgens in de paragrafen van dit hoofdstuk aan de orde komt.

2.2 Verruiming van het Vuurwerkbesluit

Volgens de respondenten zijn de mogelijkheden voor verruiming van het Besluit momenteel beperkt. Dit heeft onder andere te maken met een aantal essentiële eisen die gehandhaafd moeten blijven. Eén van de eisen die in het Besluit is geformuleerd betreft het zichtbaar zijn van het lont-ontstekingsmechanisme, zodat een gebruiker van het vuurwerk kan *zien* wanneer het vuurwerk af gaat. Daarnaast is vuurwerk ook aan andere eisen gebonden, bijvoorbeeld ten aanzien van de lontvertraging en de hardheid van de knal. Op grond daarvan lijkt het onwaarschijnlijk dat bepaalde soorten illegaal vuurwerk ooit gelegaliseerd worden. Niettemin hebben wij onderzocht hoe deskundigen uit het veld denken over de mogelijkheden en het nut van een versoepeling van het Vuurwerkbesluit. Uit de interviews blijkt dat men het niet met elkaar eens is.

Eén van de geraadpleegden is expliciet tégen verruiming van het Besluit, omdat zijn verwachting is dat het aantal ongevallen in dat geval fors zal toenemen. Hij pleit daarnaast voor een uitbreiding van het Besluit naar het professionele vuurwerk. Een ander heeft een standpunt dat hier lijnrecht tegenover staat. Deze persoon meent dat het vuurwerk in Nederland juist moet worden vrijgegeven. Daarmee zou de handel in professioneel vuurwerk uit het criminele circuit kunnen worden gehaald. Een absolute voorwaarde is dan wel dat er goede voorlichting is over het gebruik van 'illegaal' vuurwerk. Echter niet in de traditionele vorm van een gebruiksaanwijzing op het pak, want "*dat leest geen hond*". Op de vraag hoe de voorlichting er dan uit zou moeten komen te zien blijft deze persoon het antwoord schuldig.

Andere deskundigen bevinden zich met hun opvatting ergens tussen deze twee uitersten in. Deze groep is het echter onderling oneens over de soorten illegaal vuurwerk waarvoor de versoepeling zou moeten gelden. Eén respondent oppert dat bij het vuurwerk dat -letterlijk- blijft staan, zoals bengalse potten, zeker aan verruiming (zwaarder maken) kan worden gedacht en dan in die mate dat het toch nog veilig is. Deze persoon verwacht echter niet dat dat erg veel oplevert, want dit type vuurwerk is niet zo populair. Van verruiming van vuurwerk dat één of andere kant wordt

opgeschoten, is hij geen voorstander. Dat blijft volgens hem gevaarlijk. Een andere respondent meent dat de meeste mogelijkheden voor versoepeling van het Besluit liggen bij het siervuurwerk, waarmee dan vooral de volwassen liefhebber van illegaal vuurwerk gediend zou zijn.

Eén van de respondenten geeft aan, dat van het arsenaal aan strijkers, het minst zware exemplaar niet zoveel kwaad kan. De geïnterviewde vindt dan ook dat dit type best gelegaliseerd zou mogen worden. Twee andere respondenten zijn echter van mening dat geen enkele strijker gelegaliseerd dient te worden. De respondenten zijn het er in ieder geval over eens dat strijkers van het kaliber widowmaker niet gelegaliseerd zullen en mogen worden. Hiervoor knallen zij eenvoudigweg veel te hard.

Een respondent beschrijft een fictieve situatie, waarin een strijker zodanig wordt aangepast dat het resultaat een 'beter' (veiliger) product is. Zelfs dit scenario levert volgens de respondent weinig op, want, zo is diens overtuiging, het illegale, onveilige, grotere broertje, zal voor de - jeugdige - gebruiker altijd interessanter en aantrekkelijker lijken dan de veilige variant. Volgens de respondenten worden vooral de jonge gebruikers van illegaal vuurwerk gemotiveerd door het onderlinge competitie-element en de drang stoer gedrag te vertonen.

Samenvattend kan worden gesteld dat, voorzover het om strijkers gaat, de mogelijkheden voor verruiming van de wet, alsmede de effecten daarvan op de vraag ernaar, door de geïnterviewden zeer beperkt worden geacht. Het vermoeden is dat - ook bij verruiming van het Besluit - de vraag naar illegaal knalvuurwerk zal blijven. Verwachtingen over de beperkte effecten van een verruiming van het Vuurwerkbesluit gelden echter ook andere illegale soorten.

2.3 Strengere handhaving

Door vrijwel eenieder die werd geraadpleegd tijdens de interviewronde, werd gepleit voor een striktere naleving en strengere handhaving van de huidige wetgeving. Ook uitbreiding van het Besluit naar de markt van het professioneel vuurwerk werd door een aantal van de deskundigen toegejuicht. In de meeste gevallen werden deze aanbevelingen gemotiveerd door het effect dat zij naar verwachting sorteren op het aanbod van illegaal vuurwerk. Veel respondenten menen dan ook dat de meest effectieve manier om de vraag in te perken, is gelegen in een effectieve aanpak van het aanbod. Aanbevelingen die daarvoor zijn gedaan worden weergegeven in bijlage 2. Op deze plek gaan wij in op de effecten van een strengere handhaving van de wetgeving op de vraagzijde. Het aantal suggesties hiervoor is beperkt. De sleutelpersonen noemen twee zaken die van belang zijn.

In de eerste plaats zou een strengere handhaving moeten leiden tot een beperkter aanbod, omdat dat de prijs van het illegaal vuurwerk opdrijft, hetgeen direct van invloed wordt geacht op de vraag. Met name jongeren ondervinden van een dergelijk scenario, zo wordt gesuggereerd, de gevolgen, aangezien zij over het algemeen minder geld kunnen besteden aan vuurwerk dan volwassenen. Dit blijkt volgens de deskundigen al uit het feit dat zij weinig siervuurwerk zouden kopen en zich voornamelijk beperken tot goedkoop knalvuurwerk. Het effect van een ruim aanbod werd geconstateerd in 1995. De prijs was duidelijk lager dan in 1994, toen het aanbod kleiner was.

Het omhoog brengen van de prijs heeft weer minder invloed op de vraag door volwassenen.

Een tweede mogelijkheid is gelegen in het verhogen van de straffen op het bezit of afsteken van illegaal vuurwerk. Dit ter preventie. De huidige strafmaat wordt door één van de respondenten duidelijk te licht bevonden. Voor jongeren die tot 300 strijkers bij zich hebben, geldt momenteel een Halt-afdoening, ongeacht het type strijker. Ter vergelijking: meerderjarigen krijgen er een boete van f 250,- voor. Zij is voorstander van een zwaardere geldboete en voorwaardelijke strafoplegging, die bij recidive omgezet wordt in onvoorwaardelijk. Ook zou de plukze-wetgeving volgens haar van toepassing kunnen worden.

Het probleem hierbij is dat processen-verbaal vaak slecht worden opgemaakt. Indien een goede beschrijving van het in beslag genomen vuurwerk ontbreekt, is het O.M. kansloos. *"Wat moet je bijvoorbeeld met een vage omschrijving als 'vuurwerkbal'?"* Iedere verbalisant zou echter volgens de respondent, met enige moeite, een goed proces-verbaal op moeten kunnen maken. Bij alle regiokorpsen is er immers een milieucoördinator, die van illegaal vuurwerk op de hoogte hoort te zijn, zijn er contactpersonen aangesteld en fotoboeken van illegaal vuurwerk aanwezig. De strijd tegen illegaal vuurwerk is evenwel nog steeds voor een belangrijk deel afhankelijk van het enthousiasme van een diender. Een ander probleem wordt overigens gevormd door het feit dat het een zeer arbeidsintensieve aangelegenheid is, het beleid te richten op het betrappen van consumenten op het bezit of het afsteken van illegaal vuurwerk.

2.4 Voorlichting

Voorlichting in Nederland via de media is tot dusverre vooral gericht geweest op het informeren en waarschuwen van het publiek over de gevaren van vuurwerk in algemene zin. Illegaal vuurwerk vormde nooit expliciet het onderwerp van de voorlichtingscampagnes. Naast de grote campagnes via radio en T.V. wordt er de laatste jaren op veel plekken voorlichting gegeven over vuurwerk op scholen. Daarbij wordt ook ingegaan op illegaal vuurwerk. Over het nut van voorlichting wordt door de bevroegde sleutelpersonen uiteenlopend gedacht.

Voorzover het volwassenen betreft, wordt ernstig getwijfeld aan het effect van voorlichting, met name ten aanzien van de gevaren van illegaal vuurwerk. Volgens één van de respondenten denken volwassenen dat het gevaar van vuurwerk henzelf niet zal treffen. Iemand anders merkt op dat het er op lijkt dat mensen bewust steeds meer risico's nemen. Eventueel gevaar dat het voor anderen oplevert wordt door gebruikers van weinig belang geacht. Evenmin zouden de consumenten van vuurwerk gevoelig zijn voor het feit dat weigeraars veel slachtoffers maken onder kinderen op 1 januari.

Een andere respondent meent echter dat het aantal ongevallen zeker aanleiding geeft tot een uitbreiding van de voorlichting, vooral en explicieter gericht op illegaal vuurwerk. Voorlichting wordt zinnig geacht om het publiek kennis bij te brengen over de verschillende soorten, het onderscheid tussen legaal en illegaal vuurwerk en de gevaren van dit laatste type vuurwerk. Het is namelijk gebleken dat slachtoffers vaak niet weten of ze van doen hebben met legaal vuurwerk of met illegaal vuurwerk. Ook de (legale) handel zou in dit opzicht voor verwarring zorgen, met name wat betreft de naamgeving van het vuurwerk. Het komt voor dat vuurwerk onder de naamaanduiding van een illegaal type wordt aangeprezen, in de hoop de verkoop er van te doen stijgen.

Voorlichting op scholen over vuurwerk in het algemeen en over illegaal vuurwerk in het bijzonder wordt door twee respondenten als zinvol beoordeeld. Eén van hen meldt dat dit wat hem aangaat alleen de jeugd tot

12 jaar betreft. Oudere jongeren zouden nauwelijks meer zijn op te voeden waar het gaat om illegaal vuurwerk.

Twee anderen twijfelen aan het nut van voorlichting gericht op jongeren over de gevaren van illegaal vuurwerk. Het zou er juist extra spannend en aantrekkelijk door worden voor hen. Gemeend wordt dat nieuwsgierigheid en drang naar illegaliteit niet kan worden weggenomen door voorlichting.

Voorlichting zowel aan volwassenen als aan jeugd wordt dus slechts tot op zekere hoogte en in bepaalde opzichten zinnig geacht. Geen van de deskundigen meent dat er van voorlichting een (direct) vraagbeperkend effect zal uitgaan, hoogstens bij de jeugd tot 12 jaar.

3 De jeugdige consument

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van één van de twee onderscheiden gebruikersgroepen van illegaal vuurwerk, te weten de groep jeugd. Allereerst worden in paragraaf 3.2 enkele *achtergrondgegevens* van de jongeren gepresenteerd, die van belang kunnen zijn bij het formuleren en uitvoeren van concrete maatregelen. Vervolgens wordt in paragraaf 3.3 stil gestaan bij het *afsteken* van vuurwerk. Hierbij gaat het om het moment waarop vuurwerk wordt afgestoken, in welke mate dit gebeurt en om wat voor soort vuurwerk het eigenlijk gaat.

Paragraaf 3.4 gaat in op de *aanschaf* van vuurwerk. Hierbij gaat het onder meer om het aantal bekende adressen bij jongeren waar ze hun illegaal vuurwerk (kunnen) aanschaffen, de besteding aan illegaal vuurwerk en de wijze waarop jongeren aan illegaal vuurwerk komen. In paragraaf 3.5 komen de *drijfveren en motieven* van de jeugd aan bod om vuurwerk te kopen en af te steken. Het hoofdstuk wordt in paragraaf 3.6 afgesloten met *samenvattend* consumentenprofiel van de jeugd.

Het profiel volgens deskundigen

Zoals in hoofdstuk 1 al naar voren is gekomen, bevinden volgens de deskundigen de gebruikers van illegaal vuurwerk zich vooral onder jongeren die een school-opleiding volgen op VBO- of MBO-niveau. Het gebruik beperkt zich vrijwel volledig tot jongens. Meisjes houden zich niet of nauwelijks bezig met het afsteken van vuurwerk. Een enkele geïnterviewde geeft aan dat illegaal vuurwerk erg populair is onder allochtone jongens. Door deze persoon wordt gesuggereerd dat dit onder andere te maken heeft met het feit dat door de ouders weinig controle wordt uitgeoefend op deze jongens buiten het gezin.

Het gebruik van illegaal vuurwerk door de jeugd wordt volgens de geïnterviewden voor een belangrijk deel gemotiveerd vanuit stoer gedrag en door de spanning die ermee gemoeid gaat vanwege het verboden karakter. Er zijn kinderen die het gewoon spannend vinden om illegaal vuurwerk te hebben, die het niet eens zelf afsteken, maar er alleen maar mee pronken. Een geïnterviewde geeft aan dat bij jongeren ook de voorpret van belang lijkt. De jeugd steekt namelijk een klein deel van het vuurwerk al tijdens de weken vóór Oud en Nieuw af. Blijkbaar bouwen zij de spanning langzaam op.

De jeugd neemt volgens de deskundigen voornamelijk goedkoop knalvuurwerk af, zoals rotjes en strijkers. Vanwege de hoge prijs is sier-vuurwerk bij deze doelgroep minder in trek. De indruk van één van de geïnterviewden is, dat jongeren die met strijkers gepakt worden, zich nauwelijks bezig houden met legaal vuurwerk.

De handel op scholen brengt onveiligheid met zich mee en begint volgens de ondervraagden al vroeg in het jaar, ergens in oktober.

3.2 Achtergrondgegevens

In deze paragraaf worden enkele achtergrondgegevens van de groep respondenten ($n = 150$, alleen jongens) weergegeven. Het betreft gegevens over leeftijd, vrijetijdsbesteding en eventuele bijbaantjes c.q. bijverdiensten.

Leeftijd

De leeftijd van de jeugdige respondenten loopt van 14 tot en met 22 jaar. De meesten (82%) zitten in de leeftijdscategorie 15 tot en met 18 jaar. De groep 16-jarigen blijkt met 27% het sterkst vertegenwoordigd.

Vrijtijdsbesteding

Sport is het meest populair onder de respondenten met ruim een derde beoefenaars. Televisie kijken en uitgaan zijn ook belangrijke bezigheden, maar beiden zijn toch duidelijk minder in trek dan sporten. Daarnaast ontplooiën de ondervraagde jongeren nog talrijke andere activiteiten in hun vrije tijd, zoals naar de bioscoop gaan, winkelen en huiswerk maken. Tenslotte geeft ruim één op de zeven jongeren aan niets te doen in hun vrije tijd.

Bijverdienste

Ongeveer twee op de vijf jeugdige respondenten heeft een of andere vorm van bijverdienste. De helft van de jongens met een bijverdienste blijkt werkzaam in een winkel. De overigen hebben hun bron van inkomsten uit diverse werkzaamheden, zoals het lopen van een krantenwijk, het werken in een bedrijfje, het geven van (muziek)les en (illegaal) klussen.

3.3 Het gebruik

Op deze plaats komen vier kenmerken aan bod die betrekking hebben op het afsteken van vuurwerk. Het betreft achtereenvolgens het soort vuurwerk en het moment waarop jongeren dat afsteken, hoe vaak ze dat in 1996 hebben afgestoken en of ze dat al dan niet in gezelschap hebben gedaan.

Soort vuurwerk

In onderstaande tabel staat voor de jongeren, die in 1996 vuurwerk hebben afgestoken, aangegeven om welk soort vuurwerk het gaat⁵.

Tabel 3.1 Afgestoken op Oudjaar 1996, meerdere antwoorden mogelijk (in procenten)

soorten	jeugd (n = 121)
strijkers (w.o. widowmakers)	70
rotjes (w.o. astronauten)	61
vuurpijlen	55
Chinese rollen / duizendklappers	47
flowerbeds	25
lawinepijlen	24
mortierpotten	20
anders	12

De tabel laat zien, dat van het knalvuurwerk de strijker het meest populair is. Ook de legale tegenhanger oftewel het rotje is veel gebruikt. Verder zeggen relatief veel jongeren het afgelopen jaar een Chinese rol te hebben afgestoken. Dit is opmerkelijk, want dit type illegaal knalvuurwerk is relatief (erg) duur. Wat het siervuurwerk betreft is de vuurpijl (al dan niet legaal)

Noot 5 Voor afbeeldingen en een korte omschrijving van de verschillende soorten illegaal vuurwerk en de gevaren van deze soorten, zie bijlage 4.

het meest populair. De categorie anders tenslotte blijkt voornamelijk te bestaan uit verschillende soorten siervuurwerk.

Wanneer?

Als gekeken wordt naar het moment waarop vuurwerk wordt afgestoken, dan blijkt dat éénderde van de jongeren zich met het afsteken beperkt tot de toegestane periode, te weten tussen 10 uur 's ochtends en 02.00 uur 's nachts. Dit houdt dus in dat tweederde (wel eens) al dan niet legaal vuurwerk afsteekt op momenten dat het niet is toegestaan! Daarbij blijken de dagen en weken rondom oudjaar het meest populair. Op die momenten steekt namelijk meer dan tweederde van de jongeren - die buiten de toegestane tijden opereren - hun vuurwerk af. Daarnaast steekt ongeveer één op de zeven jongeren vuurwerk af tijdens voetbalwedstrijden en een bijna even grote groep respectievelijk op feestjes en willekeurige momenten.

Hoe vaak in 1996 (buiten oudjaar)?

In 1996 heeft, buiten de toegestane periode rond oudjaar, 63% van de jongeren vuurwerk afgestoken. In totaal geeft 21% van de jeugd te kennen dat zij op meer dan 10 momenten vuurwerk heeft afgestoken. De overigen hebben respectievelijk tussen de 1 en 5 keer (15%) en 6 en 10 keer (15%) vuurwerk afgestoken of weten het niet meer precies (12%).

Samen of alleen?

Het afsteken van vuurwerk is een gezelschapsaangelenheid, zo blijkt uit de enquêtegegevens. Ruim tweederde van de jongeren (68%) geeft namelijk te kennen meestal met één of meerdere anderen vuurwerk af te steken. Slechts 6% blijkt meestal alleen vuurwerk af te steken.

3.4 De aanschaf

In deze paragraaf wordt ingegaan op de aanschaf van vuurwerk. Aan bod komt achtereenvolgens het bestedingspatroon, de wijze waarop jongeren aan illegaal vuurwerk komen, het aantal keren dat illegaal vuurwerk is aangeschaft en het aantal verkooppunten van illegaal vuurwerk dat bij de jongeren bekend is. Voorts is jongeren ook gevraagd of ze wel een vuurwerk hebben verbeterd of zelf hebben vervaardigd. De paragraaf wordt afgesloten met een kennisvraag over de legaliteit van verschillende soorten vuurwerk.

Besteding in 1996

In de volgende tabel staat aangegeven hoeveel jongeren in 1996 bij benadering hebben uitgegeven aan (al dan niet illegaal) vuurwerk.

Tabel 3.2 Besteding aan vuurwerk in 1996 (in procenten)

	jeugd (n = 119)
niets	13
minder dan 25 gulden	7
25 tot 50 gulden	22
50 tot 100 gulden	17
100 tot 200 gulden	22
200 tot 500 gulden	15
meer dan 500 gulden	4

Uit de tabel blijkt dat ruim 40% van de ondervraagden meer dan 100 gulden aan vuurwerk heeft uitgegeven. Opmerkelijk is dat 13% aangeeft niets aan vuurwerk te hebben uitgegeven in 1996. Deze groep krijgt dus vuurwerk van anderen of is aanwezig op het moment dat anderen vuurwerk afsteken.

Kanalen

In onderstaande tabel staat weergegeven op welke wijze jongeren aan illegaal vuurwerk komen.

Tabel 3.3 Wijze waarop aan illegaal vuurwerk wordt gekomen (in procenten)

(meerdere antwoorden mogelijk)	jeugd (n = 150)
via vriend, kennis of familielid	67
aanschaf in een winkel	15
aanschaf in het buitenland	13
aanschaf op school	10
via brochure/folder/advertentie	7
via 06-nummer of internet	4
via een onbekende	8
anders	8

Uit de tabel blijkt, dat illegaal vuurwerk hoofdzakelijk wordt verkregen via een vriend, kennis of familielid. Opvallend is verder dat een relatief grote groep te kennen geeft illegaal vuurwerk in het buitenland te hebben aangeschaft. De aanschaf via brochures, folders, 06-nummers en internet komt weinig voor.

Algemeen bekend is dat aan jongeren onder de 16 jaar geen vuurwerk mag worden verstrekt. Interessant is dan ook hoe deze categorie aan vuurwerk komt. Uit de enquêtegegevens blijkt, dat bijna de helft van de jongeren van 14 en 15 jaar aangeeft het vuurwerk toch gewoon in de winkel aan te schaffen. Een iets kleinere groep (41%) schakelt anderen in, waarbij het meestal om een oudere vriend gaat. Dit spoort aardig met het gegeven, dat twee op de vijf jongeren (40%) van 16 jaar en ouder meldt hun jongere 'collega's' wel eens te helpen bij de aanschaf van vuurwerk.

Frequentie

Indien gekeken wordt naar het aantal keer dat jongeren illegaal vuurwerk hebben aangeschaft, dan blijkt dat het meestal niet bij één keer blijft. Slechts 11% geeft te kennen één keer illegaal vuurwerk te hebben gekocht. De groep die vaker tot aankoop is overgegaan blijkt echter vier keer zo groot, namelijk 43%. Bovendien geeft nog eens 29% aan heel vaak illegaal vuurwerk te hebben aangeschaft. De overige 17% blijkt het niet meer 'precies' te weten, maar aangenomen mag worden dat het bij deze groep om meer dan één keer gaat.

Aantal bekende verkooppunten

De jongeren zijn redelijk goed op de hoogte van adressen waar illegaal vuurwerk wordt verkocht. Ongeveer de helft (48%) weet 1 tot 5 verkooppunten en bijna één op de vijf kent er meer dan 6. Daarentegen weet éénderde geen enkel adres aan te geven. Deze groep blijkt bij nadere beschouwing hun illegaal vuurwerk hoofdzakelijk te hebben gekregen van derden.

Verbeteren en vervaardigen van vuurwerk

Dat het huidige aanbod aan vuurwerk voor bepaalde jongeren vaak nog niet spannend genoeg is, blijkt uit het feit dat een aanzienlijke groep zich bezig houdt met het verbeteren (18%) en/of het zelf vervaardigen (25%) van vuurwerk. In totaal heeft 28% wel eens met vuurwerk geknutseld.

Kennis over illegale status

Aan de jeugdige respondenten is gevraagd, of zij voor verschillende soorten vuurwerk kunnen aangeven of het legaal of illegaal vuurwerk betreft. De resultaten hiervan staan in de volgende tabel.

Tabel 3.4 Kennis over status vuurwerk (in procenten)

soort vuurwerk	legaal	illegaal	weet niet
strijkers	14	85	3
rotjes	91	5	4
astronauten	80	9	11
duizendklappers	53	36	11
Chinese rollen	36	54	10
mortieren	26	54	20
flowerbeds	49	31	20
lawinepijlen	31	48	21

De tabel geeft weer dat jongeren over het algemeen goed weten dat een strijker illegaal is en rotjes en astronauten legaal. Als het gaat om duizendklappers en chinese rollen, dan wordt het beeld beduidend troebeler. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld ook voor flowerbeds, waarvan bijna de helft van de jongeren denkt dat het om legaal vuurwerk gaat! Mortieren daarentegen worden wel door de meesten als illegaal vuurwerk gezien, maar toch is nog ruim een kwart van mening dat mortieren legaal zijn. Tevens zijn er relatief veel jongeren die niet weten of een mortier legaal of illegaal is.

Kennis over gevaar illegaal vuurwerk

Aan de jongeren is ook nog gevraagd of ze weten waarom illegaal vuurwerk over het algemeen meer gevaren met zich meebrengt. Slechts 39% weet een antwoord te geven. Dat het illegaal vuurwerk 'niet is gekeurd of getest' wordt het meest genoemd (45%). Daarnaast noemen de jongeren nog 'te hard' (33%), 'slechte kwaliteit' (12%) en 'ontploft sneller' (10%).

3.5 Drijfveren en motieven

In deze paragraaf wordt een beeld geschetst van de drijfveren en motieven die jongeren hebben ten aanzien van illegaal vuurwerk. Dit gebeurt enerzijds aan de hand van redenen die ze aangeven om illegaal vuurwerk te kopen en anderzijds aan de hand van stellingen. Afsluitend wordt nog ingegaan een aantal attitude kwesties.

Redenen

Aan jongeren is gevraagd of ze de belangrijkste reden konden noemen om illegaal vuurwerk te kopen of af te steken. Tabel 3.5 geeft een overzicht.

Tabel 3.5 Belangrijkste reden aanschaf illegaal vuurwerk (in procenten)

reden	jeugd (n = 143)
harder	34
mooier	21
goedkoper	7
beter	7
anders	20
weet niet	11

Uit de tabel blijkt, dat de belangrijkste reden of drijfveer om illegaal vuurwerk te kopen samenhangt met het volume. Ruim één derde van de jongeren geeft 'harder' op als belangrijkste reden om illegaal vuurwerk te kopen. De kwalificatie 'mooier' scoort relatief ook hoog, terwijl 'goedkoper' en 'beter' relatief weinig wordt genoemd. De categorie anders bestaat uit zeer uiteenlopende redenen, zoals het is 'cooler', het is 'stoerder', het is 'eerder te koop', het is 'makkelijker' en het is 'leuk'. Opmerkelijk is verder dat een aanzienlijke groep jongeren in het geheel geen reden weet aan te geven.

Drijfveren: hardheid knal en kosten

Om te bezien hoe krachtig of 'week' bepaalde drijfveren zijn, is aan de jongeren twee stellingen voorgelegd die respectievelijk betrekking hebben op het aspect geluid en het aspect kosten.

Allereerst het geluidsaspect. Hierbij gaat het om de volgende stelling:

"Stel dat er vuurwerk in de handel zou zijn dat minder hard zou knallen dan een widowmaker, maar dat wel legaal zou zijn. Koop je dan dat nieuwe type vuurwerk of toch liever een doosje widowmakers?"

Uit beantwoording blijkt, dat 24% van de jongeren het legale type knal-vuurwerk verkiest boven de illegale widowmaker. Daarnaast weet 31% het niet of stelt het afhankelijk van bijvoorbeeld de prijs of de exacte hardheid van de knal. De groep jongeren die van geen wijken wil weten en toch gewoon de illegale widowmaker verkiest, blijkt derhalve het grootst (45%). Ten tweede het kostenaspect. De stelling die hier betrekking op heeft luidt als volgt:

"Stel dat een doos widowmakers respectievelijk f 2,50, f 5,- en f 7,50 duurder zou zijn dan nu. Heb je dat er voor over of niet?"

Wanneer de prijs van een doosje widowmakers (circa f 15,00) met f 2,50 omhoog zou gaan, dan is 27% niet bereid deze prijsverhoging te betalen. Bedraagt de verhoging f 5,- dan stijgt de groep niet-bereidwilligen tot 47% en indien de prijs met f 7,50 omhoog zou gaan, dan haakt 63% af. Het percentage jongeren dat twijfelt blijft in alle gevallen ongeveer gelijk, te weten circa 20%.

Attitude

Aan de jongeren is voorts een aantal uitspraken en stellingen voorgelegd met de bedoeling, meer inzicht te krijgen in de houding ten aanzien van vuurwerk. De volgende twee tabellen geven een overzicht.

Tabel 3.6 Belang van uitspraken over vuurwerk (in procenten)

uitspraak	jeugd (n = 150)		
	(heel) belangrijk	(helemaal) niet belangrijk	weet niet
vuurwerk kan niet in hand ontploffen	90	7	3
vuurwerk is ongevaarlijk voor anderen	74	20	6
gebruiksaanwijzing bij vuurwerk	62	34	4
vuurwerk voldoet aan eisen Nederlandse overheid	39	55	6
vuurwerk is goedkoop	39	59	2

Uit tabel 3.6 blijkt dat jongeren de meeste waarde hechten aan het belang dat vuurwerk niet in je hand kan ontploffen. Dat vuurwerk goedkoop is of aan de eisen van de Nederlandse wetgeving moet voldoen, vindt men beduidend minder belangrijk.

Tabel 3.7 Stellingen (percentage mee eens)

stelling	jeugd (n = 150)
Als ik vanaf half december gewoon legaal vuurwerk zou kunnen kopen, zou ik geen illegaal vuurwerk meer kopen	16
Een astronaut is eigenlijk net zo goed als een strijker, alleen iets minder hard	24
Mensen die vanaf half december als vuurwerk afsteken bezorgen andere mensen en dieren veel overlast	43

Op grond van het antwoord op de stellingen in tabel 3.7 kan het volgende worden geconcludeerd:

- het verruimen van de wettelijke verkoopperiode van legaal vuurwerk zal bij jongeren nauwelijks tot een verandering in aankoopgedrag leiden voor wat betreft illegaal vuurwerk;
- het merendeel van de jongeren acht een astronaut duidelijk minder goed dan een strijker;
- een kleine meerderheid van de jongeren beseft onvoldoende dat ze andere mensen en dieren overlast bezorgen wanneer ze al vanaf half december vuurwerk afsteken.

Imago

Tot slot is aan jongeren een oordeel gevraagd over mensen die al dan niet vuurwerk afsteken. Daartoe moesten ze 6 zinnen afmaken door het laatste woord in te vullen. De antwoorden zijn vervolgens verdeeld over de categorieën positief versus negatief oordeel. Tabel 3.8 geeft een overzicht van het percentage jongeren dat de diverse onderdelen negatief beoordeeld.

Tabel 3.8 Imago gebruikers en niet gebruikers van vuurwerk volgens de jeugd (percentage negatief oordeel)

uitspraak	jeugd (n = 133)
mensen die <i>stunten</i> met vuurwerk	86
mensen die <i>gevaarlijk</i> vuurwerk afsteken	75
mensen die <i>bang zijn</i> van vuurwerk	55
mensen die <i>last</i> hebben van vuurwerk	52
mensen die <i>illegaal</i> vuurwerk afsteken	37
mensen die <i>geen</i> vuurwerk kopen	25

Uit de tabel blijkt, dat jongeren negatief staan tegenover zowel het stunten met vuurwerk als het afsteken van gevaarlijk vuurwerk. Maar over mensen die illegaal vuurwerk afsteken zijn ze beduidend minder negatief.

Verder blijken jongeren niet zoveel begrip op te kunnen brengen voor mensen die bang zijn voor vuurwerk of daar last van hebben. Mensen die geen vuurwerk kopen tenslotte hebben over het algemeen niet echt een slecht imago.

3.6 Profiel

Wanneer de belangrijkste gegevens uit dit hoofdstuk op een rijtje worden gezet, dan ontstaat het volgende consumentenprofiel van de jongeren.

Consumentenprofiel jongeren

Jeugdige consumenten van illegaal vuurwerk:

- steken in groten getale vuurwerk af buiten de toegestane periode;
- doen dat vooral in samenzijn van anderen;
- vinden de (illegale) strijker het meest aantrekkelijke soort vuurwerk;
- regelen hun illegaal vuurwerk vooral via vrienden, kennissen of familieleden en nauwelijks via advertenties, 06-nummers of internet;
- blijken het nauwelijks bij een eerste aanschaf/kennismaking van illegaal vuurwerk te laten: ze zijn snel verk(n)ocht;
- weten meestal meer dan één verkooppunt van illegaal vuurwerk;
- weten voor wat betreft het eenvoudige knalvuurwerk redelijk goed het verschil tussen legaal en illegaal vuurwerk. Het verschil tussen legaal en illegaal siervuurwerk kunnen ze slechter aangeven;
- kopen voornamelijk illegaal vuurwerk vanwege de hardere knal;
- zullen niet snel op legaal vuurwerk overgaan dat (iets) minder hard knalt;
- zullen zich bij de aanschaf van illegaal vuurwerk wel door de prijs laten beïnvloeden, ondanks dat een meerderheid zegt dat het (helemaal) niet belangrijk is dat vuurwerk goedkoop is;
- vinden het niet zo belangrijk dat vuurwerk voldoet aan de Nederlandse eisen;
- zullen bij een verruiming van de wettelijke verkoopperiode nauwelijks minder illegaal vuurwerk kopen;
- beseffen onvoldoende dat het afsteken van vuurwerk overlast veroorzaakt voor mens en dier;
- beseffen terdege dat het stunten met vuurwerk of het afsteken van gevaarlijk vuurwerk niet verstandig is.

4 De volwassen consument

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de tweede gebruikersgroep, de volwassenen. Net als in het voorgaande hoofdstuk wordt in dit hoofdstuk ingegaan op achtereenvolgens enkele achtergrondgegevens (paragraaf 4.2), diverse aspecten met betrekking tot het afsteken van vuurwerk (paragraaf 4.3) en de aanschaf ervan (paragraaf 4.4) en de drijfveren en motieven van volwassenen die achter het afsteken en de aanschaf verborgen liggen (paragraaf 4.5). Tenslotte volgt in paragraaf 4.6 een samenvattend consumentenprofiel van de volwassenen.

Het profiel volgens deskundigen

Tijdens de voorbereiding voor dit onderzoek gingen we uit van twee volwassen gebruikersgroepen van illegaal vuurwerk, namelijk de 'huisvaders' met een veronderstelde voorkeur voor relatief goedkoop knalvuurwerk en het 'cafécircuit' dat zich zou bezig houden met het grote illegale knal- en siervuurwerk uit de hogere prijsklassen. Op advies van deskundigen hebben we dit onderscheid losgelaten, aangezien de twee groepen te veel door elkaar heen zouden lopen. Dit betekent echter niet dat de volwassen gebruikers van illegaal vuurwerk een homogene groep vormen. Als aparte gebruikersgroep werden in ieder geval Chinezen en Hindoestanen genoemd, voor wie het, vanuit hun culturele traditie, van groot belang is om bepaalde soorten illegaal vuurwerk af te steken. Verder bevinden volgens onze informanten illegaal vuurwerkgebruikers zich in principe onder alle lagen van de bevolking, dus zowel onder de tandartsen als de vuilnismannen. Eén sleutelpersoon gaf aan aanwijzingen te hebben dat de afnemers van grote hoeveelheden illegaal vuurwerk vooral gevonden kunnen worden onder particulieren werkzaam in de bouwwereld, onder grensbewoners, bij de losse verkooppunten en in het reguliere criminele circuit. Voor de beperkte hoeveelheid enquêtes die zouden worden afgenomen zijn we vooralsnog uitgegaan van één gebruikersgroep.

4.2 Achtergrondgegevens

Van de groep volwassenen ($n = 125$) zijn gegevens verzameld over leeftijd, belangrijkste dagelijkse bezigheid, beroep, vrijetijdsbesteding en inkomen.

Leeftijd

De leeftijd van de volwassen respondenten ligt tussen de 17 en 46 jaar. Meer dan de helft (55%) is 23 jaar of jonger.

Belangrijkste dagelijkse bezigheid

De respondenten houden zich bezig met studie of opleiding (38%) of werk (34%). De resterende 22% zoekt naar werk, doet niets of sport.

Beroep

Degenen met een baan hebben uiteenlopende beroepen, variërend van buschauffeur, civiel ingenieur tot loodgieter. Relatief veel respondenten zijn werkzaam in de detailhandel of de horeca.

Vrijtijdsbesteding

Sport blijkt de belangrijkste vrijetijdsbesteding; ruim een derde van de respondenten houdt zich daar mee bezig. Andere bezigheden die genoemd worden zijn onder meer uitgaan, muziek maken, klussen of niets doen.

4.2 Het gebruik

Net als bij de jongeren komen op deze plaats vier kenmerken aan bod over het gebruik van vuurwerk.

Soort vuurwerk

In tabel 4.1 staat voor de groep volwassenen, die in 1996 vuurwerk heeft afgestoken, weergegeven welke soorten vuurwerk zij in dat jaar gebruikt heeft.

Tabel 4.1 Soort vuurwerk afgestoken in 1996 (in procenten)

(meerdere antwoorden mogelijk)	volwassenen (n = 90)
vuurpijlen	68
strijkers (bijv. widowmakers)	50
rotjes (bijvoorbeeld astronauten)	40
Chinese rollen / duizendklappers	34
flowerbeds	13
mortierpotten	8
lawinepijlen	7
anders	48

Uit de tabel blijkt dat de meeste volwassenen in 1996 (al dan niet legale) vuurpijlen hebben afgestoken. Verder zijn strijkers populairder dan rotjes en zijn Chinese rollen redelijk in trek. Mortierpotten en lawinepijlen vinden weinig aftrek. Het hoge percentage bij de categorie anders wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de diverse soorten siervuurwerk die de volwassenen hebben genoemd, variërend van 'romeinse kaarsen' tot 'gouden regen'.

Wanneer?

De helft van de volwassenen steekt doorgaans niet alleen op oudjaar (van 10.00 uur tot 02.00 uur) vuurwerk af, maar ook op andere momenten. Wat betreft die andere momenten gaat het hoofdzakelijk om de dagen en weken rond oudjaar. Ook bij voetbalwedstrijden en feestelijke gelegenheden steekt men wel eens vuurwerk af.

Hoe vaak in 1996 (exclusief oudjaar)?

Een kwart van de volwassenen geeft aan 1 tot 5 keer vuurwerk te hebben afgestoken. De groep die vaker dan 5 keer buiten de toegestane periode vuurwerk heeft afgestoken bedraagt zo'n 20%.

Samen of alleen?

Het afsteken van vuurwerk gebeurt bijna geheel in groepsverband. Slechts 1% van de volwassenen geeft te kennen meestal alleen vuurwerk af te steken en 6% zegt dat soms alleen en soms met anderen te doen. De resterende 93% steekt derhalve samen met één of meerdere anderen zijn vuurwerk af.

4.4 De aanschaf

Deze paragraaf gaat in op zeven aspecten met betrekking tot de aanschaf van vuurwerk.

Besteding

Wat volwassenen in 1996 hebben uitgegeven aan vuurwerk staat weer-gegeven in de volgende tabel.

Tabel 4.2 Besteding aan vuurwerk in 1996 (in procenten)

besteding	volwassenen (n = 89)
niets	9
minder dan 25 gulden	13
25 tot 50 gulden	20
50 tot 100 gulden	19
100 tot 200 gulden	24
200 tot 500 gulden	6
meer dan 500 gulden	9

Bijna 40% heeft in 1996 meer dan 100 gulden aan vuurwerk uitgegeven. Dat het ook goedkoper kan, blijkt uit de categorie volwassenen die wel vuurwerk heeft afgestoken, maar daar niets aan heeft uitgegeven. Zij hebben het naar verwachting gekregen of hadden wellicht nog vuurwerk van voorgaande jaren in hun bezit.

Kanalen

Via welke kanalen volwassenen aan illegaal vuurwerk komen, kan worden afgelezen uit de volgende tabel.

Tabel 4.3 Wijze waarop aan illegaal vuurwerk wordt gekomen (in procenten)

(meerdere antwoorden mogelijk)	volwassenen (n = 125)
via vriend, kennis of familielid	82
aanschaf in het buitenland	15
aanschaf in een winkel	10
via brochure/folder/advertentie	5
via een onbekende	3
via 06-nummer of internet	1
aanschaf op school	1
anders	6

Tabel 4.3 maakt duidelijk, dat volwassenen hun illegaal vuurwerk voornamelijk via vrienden kennissen of familieleden aanschaffen. Andere methoden om aan vuurwerk te komen worden nauwelijks aangewend. Aan de respondenten is ook gevraagd of ze wel eens de jeugd tot 16 jaar aan vuurwerk helpen door in hun plaats vuurwerk te kopen. Bijna een kwart heeft dit wel eens gedaan, en dan voornamelijk voor een jongere broer.

Frequentie

De groep volwassenen die slechts één keer illegaal vuurwerk heeft aangeschaft bedraagt 13%. Dit betekent dat maar liefst 87% meer dan één keer illegaal vuurwerk heeft gekocht.

Aantal bekende verkooppunten

Volwassenen blijken goed op de hoogte van adressen waar illegaal vuurwerk kan worden aangeschaft. Bijna driekwart zegt één of meer adressen te weten. De groep die geen enkel adres weet, blijkt bij nadere beschouwing hun vuurwerk via derden te hebben verkregen.

Verbeteren en vervaardigen van vuurwerk

Het aanbod aan vuurwerk geeft bepaalde volwassenen kennelijk nog te weinig voldoening, want 28% heeft de afgelopen vijf jaar wel eens vuurwerk gemaakt of een poging daartoe gedaan. Daarnaast heeft 16% wel eens geprobeerd om vuurwerk te verbeteren. Bij elkaar genomen heeft 32% wel eens met vuurwerk geknutseld.

Kennis over illegale status

Aan de volwassenen is gevraagd, of zij voor verschillende soorten vuurwerk kunnen aangeven of het om legaal of illegaal vuurwerk gaat. De resultaten staan weergegeven in tabel 4.4.

Tabel 4.4 Kennis over status vuurwerk (in procenten)

soort vuurwerk	legaal	illegaal	weet niet
strijkers	4	94	2
rotjes	98	1	1
astronauten	84	3	13
duizendklappers	29	59	12
Chinese rollen	13	80	7
mortieren	2	87	11
flowerbeds	34	37	29
lawinepijlen	10	72	18
grote Duitse pijlen	22	52	26

Op grond van de gegevens uit de tabel kan gesteld worden, dat volwassenen goed weten dat strijkers, chinese rollen en mortieren tot het illegale vuurwerk behoren en omgekeerd rotjes en astronauten tot het legale vuurwerk. Het onderscheid wordt echter vager wanneer het gaat om duizendklappers, lawinepijlen en grote duitse pijlen. Helemaal onduidelijk is het type flowerbed. De groep die denkt dat dat type legaal is, is bijna even groot als de groep die dit type onder het illegale vuurwerk schaaft. Tevens geven relatief veel volwassenen aan het niet te weten.

Onduidelijkheid over legaliteit vuurwerk bij aanschaf

Tweederde van de volwassenen heeft bij de aanschaf van vuurwerk nooit enige twijfel gehad over de legale of illegale vuurwerk status ervan. Daarentegen geeft ruim één op de vijf aan dat men bij de aanschaf van vuurwerk niet zeker wist of het gekochte vuurwerk legaal was of niet.

Kennis over gevaar illegaal vuurwerk

Aan de volwassenen is tevens gevraagd of ze weten waarom illegaal vuurwerk over het algemeen meer gevaren met zich meebrengt dan legaal vuurwerk. Driekwart weet een reden te noemen. Verreweg de meest genoemde reden is: 'het is niet gekeurd/niet getest'. Andere redenen zijn onder meer: 'te hard', 'slecht geproduceerd' en 'ontploft sneller'.

4.5 Drijfveren en motieven

In deze paragraaf passeren de drijfveren en motieven de revue die volwassenen hebben ten aanzien van illegaal vuurwerk. Dit gebeurt, net als bij de jongeren, aan de hand van redenen men opgeeft om illegaal vuurwerk te kopen en aan de hand van stellingen. Tenslotte wordt nog ingegaan op de houding ten opzichte van vuurwerk.

Redenen

Aan volwassenen is gevraagd naar de belangrijkste reden om illegaal vuurwerk te kopen of af te steken. In tabel 4.5 staan ze opgesomd.

Tabel 4.5 Belangrijkste reden aanschaf illegaal vuurwerk (in procenten)

	volwassenen (n = 125)
harder	48
mooier	14
goedkoper	13
anders	21
weet niet	4

De belangrijkste reden om tot aanschaf van illegaal vuurwerk over te gaan is de hardheid van de knal. Redenen als 'mooier' en 'goedkoper' spelen ook een rol, maar zijn duidelijk van minder belang. Verder noemt men nog tal van redenen die onder de categorie anders geschaard zijn. Het betreft onder meer 'eerder te koop', 'leuker', 'stoerder' en 'makkelijker aan te komen'. Tenslotte is er een kleine groep die geen reden weet aan te geven.

Drijfveren hardheid knal, kosten en verkrijgbaarheid

Om te bezien hoe krachtig of 'week' bepaalde drijfveren zijn, is aan volwassenen een aantal stellingen voorgelegd die respectievelijk betrekking hebben op het aspect geluid, het kostenaspect en het aspect verkrijgbaarheid van illegaal vuurwerk.

De knal

Aan de respondenten werd het volgende gevraagd:

"Stel dat er vuurwerk in de handel zou zijn dat minder hard zou knallen dan een widowmaker, maar dat wel legaal zou zijn. Koopt u dan dat nieuwe type vuurwerk of toch liever een doosje widowmakers?"

Bijna éénderde geeft aan over te gaan op het nieuwe type vuurwerk, terwijl ruim een vijfde het niet weet of het afhankelijk stelt van bijvoorbeeld de prijs of de exacte uitvoering het nieuwe type vuurwerk. Daar staat dus tegenover dat bijna de helft te kennen geeft gewoon het doosje widowmakers te (blijven) kopen.

De prijs

De respondenten kregen twee vragen voorgelegd:

- "Stel dat een doos widowmakers respectievelijk f 2,50, f 5,- en f 7,50 duurder zou zijn dan nu. Heb je dat er voor over of niet?"
- "Stel dat er vuurwerk in de handel zou zijn van dezelfde kwaliteit als een flowerbed, dat bovendien legaal zou zijn, maar wel duurder. Koopt u dan inderdaad dit legale duurdere vuurwerk of koopt u dan toch de flowerbed?"

Indien de prijs van een doosje widowmakers met f 2,50 omhoog zou gaan, dan is 24% van de volwassenen niet bereid die prijsverhoging te betalen. De groep afvallers wordt groter naarmate de prijsverhoging toeneemt: bij f 5,- zegt 43% af te haken en bij f 7,50 beweert 61% dat te doen. De categorie die het niet weet schommelt in de drie geschetste situaties zo rond de 17%.

Wanneer een zelfde type vuurwerk als een flowerbed op de markt verschijnt dat legaal is maar ook duurder, dan zegt bijna de helft van de volwassenen over te zullen gaan op dit legale type siervuurwerk. Ruim een kwart blijft bij het oude en ziet dus kennelijk weinig of niets in legaal vuurwerk, terwijl een even grote groep het niet weet of het afhankelijk stelt van met name de hoogte van de prijs.

Verkrijgbaarheid

Voorts is nog een stelling over de verkrijgbaarheid van illegaal vuurwerk aan de volwassenen voorgelegd. Deze stelling luidt:

Stel dat de aanschaf van een flowerbed alleen nog maar mogelijk zou zijn als u daar zelf voor naar België zou moeten. Zou u dat dan doen, denkt u? Gaat u daarvoor dan inderdaad naar België?"

Het blijkt dat slechts enkelen, te weten 5%, de moeite zullen nemen om voor een flowerbed naar België te gaan. De groep twijfelaars is beduidend groter, namelijk 32%, maar nog altijd twee maal zo klein als degenen (63%) die aangeven de moeite niet te zullen nemen.

Aan deze laatstgenoemde groep is voorts nog gevraagd, op welk type vuurwerk ze dan over zullen gaan. Veel meer dan 'ander' siervuurwerk, al dan niet illegaal - dit onderscheidt valt niet te achterhalen - weet deze groep niet te noemen.

Attitude

Tot slot zijn de volwassenen met een aantal uitspraken en stellingen geconfronteerd, die inzicht moeten geven in hun houding ten aanzien van vuurwerk.

Tabel 4.6 Belang van bepaalde aspecten van vuurwerk (in procenten)

	volwassenen (n = 123)	
	(heel) belangrijk	(helemaal) niet belangrijk
vuurwerk kan niet in hand ontploffen	98	2
vuurwerk is ongevaarlijk voor anderen	91	9
gebruiksaanwijzing bij vuurwerk	53	47
vuurwerk voldoet aan eisen Nederlandse overheid	48	52
vuurwerk is goedkoop	33	67

Op grond van deze uitspraken kan worden gesteld, dat bijna alle volwassenen waarde hechten aan de eigenschap dat vuurwerk niet in je hand kan ontploffen en dat vuurwerk ongevaarlijk is voor anderen. Dat vuurwerk voldoet aan de eisen van de Nederlandse overheid, vinden ze in mindere mate belangrijk. Dat vuurwerk goedkoop is, is het minst belangrijk. De stellingen ten aanzien van vuurwerk staan in de volgende tabel weergegeven.

Tabel 4.7 Stellingen (percentage mee eens)

	volwassenen (n = 125)
Vuurwerk moet eigenlijk het hele jaar door te koop zijn	11
Ik zou liever geen illegaal vuurwerk gebruiken maar het huidige aanbod boeit me voor geen meter	29
De overheid stel momenteel veel te strenge eisen aan vuurwerk	30
Het maakt niet uit of de overheid de eisen ten aanzien van vuurwerk versoepelt of niet, ik zal toch wel illegaal vuurwerk blijven kopen	33

Op grond van de stellingen uit tabel 4.7 kan het volgende worden geconcludeerd:

- vuurwerk hoeft voor een zeer ruime meerderheid van de volwassenen niet het hele jaar door verkrijgbaar te zijn;
- drie op de tien volwassenen vindt dat de Nederlandse overheid te strenge eisen hanteert voor het vuurwerk;
- eveneens drie op de tien volwassenen is 'genoodzaakt' om illegaal vuurwerk aan te schaffen vanwege het naar hun idee kwalitatief beperkte, legale aanbod. Het lijkt er op dat deze mensen, wanneer de kwaliteit van het legale vuurwerk zou worden verbeterd, de eersten zijn die overstag gaan. Uit een nadere analyse blijkt echter dat 18% van alle respondenten het met deze stelling eens is, terwijl zij tegelijkertijd behoren tot de groep die zegt sowieso illegaal vuurwerk te blijven kopen, ongeacht welke versoepeling van de eisen dan ook (zie ook hierna);
- de groep volwassenen die illegaal vuurwerk zal blijven kopen, ook al worden de eisen versoepeld, is met 33% vrij groot te noemen. Overigens is de groep respondenten die dat niet zal doen met 37% nog net iets groter.

Uit de vierde stelling kan worden opgemaakt, dat de omvang van de groep volwassenen, die niet te motiveren lijkt voor ander vuurwerk dan illegaal vuurwerk ongeveer een derde van de totale groep bedraagt. We noemen ze 'die hards' of hardnekkige gebruikers.

4.6 De hardnekkige gebruiker

Waarin onderscheidt deze groep fanatiekelingen zich van de andere liefhebbers van illegaal vuurwerk? Nadere beschouwing van de data levert het volgende op:

- 'Die hards' steken een grotere diversiteit aan vuurwerk af en méér. De verschillen laten zich het best beschrijven door de opsomming van het percentage respondenten in beide groepen dat in 1996 de volgende soorten vuurwerk consumeerde:
 - chinese rollen: die hards 62% versus overigen 17%;
 - strijkers: die hards 69% versus overigen 37%;
 - mortierpotten: die hards 19% versus overigen 0%;
 - vuurpijlen: die hards 56% versus overigen 76%.

- 'Die hards' steken vaker dan anderen vuurwerk af buiten de toegestane periode. Net zoals bij de rest van de vuurwerkliefhebbers gebeurt dat dan vooral in de periode rondom Oud en Nieuw. Meer dan bij anderen geven 'die hards' aan vuurwerk af te steken tijdens of na voetbalwedstrijden.
- Voor 85% van de ultieme liefhebber is het feit dat illegaal vuurwerk harder is, de belangrijkste of op één na belangrijkste reden om dit type vuurwerk aan te schaffen. Daarnaast is voor 45% van de 'die hards' de (op één na) belangrijkste reden om vuurwerk te kopen gelegen in de overtuiging dat illegaal vuurwerk mooier is.
Voor degenen die niet als 'die hard' zijn aangemerkt, liggen de zaken anders. Dat illegaal vuurwerk harder en mooier is, is voor hen eveneens belangrijk, echter in mindere mate dan voor de eerder genoemde groep. Wat vooral op valt is dat voor 25% van deze groep een belangrijke reden om illegaal vuurwerk te kopen, te maken heeft met de lagere prijs (tegen 12% bij de die hards).
- Het kostenaspect komt terug bij de antwoordpatronen op de vraag hoeveel men in 1996 bij benadering aan vuurwerk heeft uitgegeven. Van de 'die hards' heeft vorig jaar 60% meer dan 100 gulden uitgegeven. Bij de overige liefhebbers gaat het om zo'n 20% die boven de 100 gulden uit komt. Van de 'die hards' geeft 17% meer dan 500 gulden uit; bij de overige vuurwerkliefhebbers ligt dit op 4%.
- De harde kern van liefhebbers vindt het minder belangrijk dan de rest dat vuurwerk goedkoop is, ongevaarlijk voor derden, voldoet aan de eisen van de Nederlandse overheid en dat er een gebruiksaanwijzing zit bij vuurwerk.
- Alhoewel de beide groepen hun illegale vuurwerk grotendeels via dezelfde kanalen verkrijgen, onderscheiden de 'die hards' zich doordat zij bijna drie maal zo vaak dan anderen het buitenland noemen als plek waar zij hun illegale vuurwerk aanschaffen.
- Onder de 'die hards' ligt het percentage dat de laatste 5 jaar wel eens zelf aan vuurwerk heeft geknutseld, met als doel de kwaliteit er van te verbeteren, 3 keer zo hoog als onder de anderen, namelijk op 29% in plaats van 10%.
- 'Die hards' lijken zich voor zover wij kunnen nagaan niet van de andere consumenten van illegaal vuurwerk te onderscheiden in achtergrondgegevens zoals gemiddelde leeftijd en beroep. Wel lijkt bij de 'die hards' een grotere voorliefde te bestaan voor sport (meestal voetbal) dan bij de overigen.

4.7 Profiel

Wanneer de belangrijkste gegevens uit dit hoofdstuk achter elkaar worden gezet, dan ontstaat het volgende profiel.

Volwassen consumenten van illegaal vuurwerk:

- steken vrijwel allemaal vuurwerk af in samenzijn van anderen;
- vinden de vuurpijl (al dan niet legaal) het meest aantrekkelijke soort vuurwerk; de hardnekkige gebruiker heeft echter een voorkeur voor knalvuurwerk;
- regelen hun illegaal vuurwerk hoofdzakelijk via vrienden, kennissen of familieleden en nauwelijks via advertenties, 06-nummers of internet; 'die hards' halen hun vuurwerk ook uit het buitenland;
- laten het nauwelijks bij een eerste aanschaf/kennismaking van illegaal vuurwerk: eenmaal gekocht is 'verkocht';
- weten meestal meer dan één verkooppunt van illegaal vuurwerk te noemen;
- weten voor wat betreft het knalvuurwerk goed het verschil tussen legaal en illegaal vuurwerk. Het verschil tussen legaal en illegaal siervuurwerk kunnen ze slechter aangeven;
- kopen voornamelijk illegaal vuurwerk vanwege de hardere knal: 'mooier' komt op de tweede plaats ;
- zijn redelijk geneigd op legaal vuurwerk over te gaan dat (iets) minder hard knalt; dit geldt niet voor de 'die hards';
- laten zich bij de aanschaf van illegaal vuurwerk mede door de prijs beïnvloeden;
- zijn niet geneigd om zelf naar België af te reizen indien illegaal vuurwerk in Nederland niet meer verkrijgbaar zou zijn; 'die hards' doen dat overigens wel;
- vinden het niet zo belangrijk dat vuurwerk aan de Nederlandse eisen voldoet;
- zullen bij een verruiming van de wettelijke verkoopperiode nauwelijks minder illegaal vuurwerk kopen;
- vinden een uitbreiding van die verkoopperiode (naar het hele jaar) dan ook niet nodig.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Volwassenen

- Wij hebben in het onderzoek twee type volwassen gebruikers onderscheiden: de gewone gebruiker en de hardnekkige gebruiker.
- De gewone gebruiker wordt in diens keuze voor illegaal vuurwerk niet alleen gemotiveerd door het feit dat dat vuurwerk harder en mooier is, maar ook door het aspect "waar voor je geld". De gewone gebruiker doet niet al te veel moeite voor de aanschaf ervan.
- De hardnekkige gebruiker lijkt wat dit aangaat onverbeterlijk. De prijs van het vuurwerk is voor dit type gebruiker van ondergeschikt belang. De 'die hard' is bovendien bereid om moeite te doen voor zijn geliefde waar, bijvoorbeeld door illegaal vuurwerk in het buitenland aan te schaffen.
- De mogelijkheden voor het terugdringen van de vraag naar illegaal vuurwerk via verruiming van het Vuurwerkbesluit lijken beperkt voorzover het knalvuurwerk betreft. In de eerste plaats wordt door het onderzoek bevestigd dat de hardheid van de knal voor het merendeel van de respondenten de voornaamste reden is om tot de aanschaf ervan over te gaan. In de tweede plaats bestaat in het veld de indruk dat de consument steeds hogere eisen stelt aan de hardheid van het vuurwerk. Men wil steeds meer.
- Overeenkomstig met hetgeen al in het veld werd gesuggereerd, kan ten aanzien van het aanbod van vuurpijlen van een verruiming van het Besluit nog het meest worden verwacht; met name met het oog op de gewone gebruiker. Voor verruiming van de wetgeving op dit punt valt zeker wat te zeggen, vooral omdat de gewone consument bereid lijkt te zijn gedrag te wijzigen, indien hem een aantrekkelijk alternatief wordt geboden. Aangezien vuurpijlen het meest geliefde type vuurwerk zijn bij deze categorie van consumenten, heeft een dergelijke maatregel naar verwachting dan ook een behoorlijke reikwijdte.
- Van voorlichting aan volwassen consumenten wordt daarentegen weinig effect verwacht op de vraag naar illegaal vuurwerk, hoogstens op een veiliger gebruik er van.

Jeugd

- De resultaten van het onderzoek bevestigen dat jongeren een sterke voorkeur hebben voor goedkoop knalvuurwerk. Uit de soorten die worden genoemd, blijkt dat het aantal mensen dat in 1996 rotjes heeft afgestoken nauwelijks onder doet voor het aantal mensen dat strijkers heeft afgestoken. Van degenen die in 1996 strijkers af stak heeft 60% eveneens rotjes afgestoken. Dit relativeert de constatering van één van de sleutelpersonen dat 'jongens die worden gepakt met strijkers, nauwelijks geïnteresseerd zijn in legaal vuurwerk'.
- Toch hebben jongeren een duidelijke voorkeur voor de strijker. Dit blijkt uit het feit dat slechts een kwart van de respondenten zich kan vinden in de stelling dat *"een astronaut eigenlijk net zo goed is als een strijker, alleen iets minder hard"*. Concurrenieren met 'de strijker' lijkt een hard gelag.
- Gesteld voor de keuze tussen *'een widowmaker of legaal vuurwerk dat minder hard knalt'*, blijkt dat 45% van de ondervraagde jongens een absolute voorkeur heeft voor het hardere, illegale, type. Nog eens 30% stelt bepaalde voorwaarden aan het verbeterde, legale, type, alvorens deze als alternatief te kiezen. Versoepeling van de wetgeving op dit punt

- lijkt dan ook lastig, aangezien de behoefte aan een dergelijk zwaar soort strijker blijkbaar groot is en een eventueel rendement bij maximaal 55 % van de consumenten van widowmakers valt te bereiken.
- Wanneer direct gevraagd wordt aan jongeren of het belangrijk is dat vuurwerk goedkoop is, dan antwoordt het merendeel van hen dat dat niet het geval is. Toch blijkt uit andere antwoorden dat voor 40 % van de ondervraagde jongeren prijs wél een belangrijke factor is. Dit wordt ondersteund door het gegeven dat 40 % wel eens vuurwerk samen met anderen koopt omdat het anders te duur is. Een prijsverhoging als gevolg van een beperking van het aanbod heeft daarom wel degelijk effect op de vraag naar illegaal vuurwerk door jongeren. Deze conclusie dient overigens te worden gerelativeerd wanneer men bedenkt, dat veel jongeren de kosten delen of via-via aan hun illegale vuurwerk komen.
 - Van de jeugd zegt 90 % het belangrijk te vinden dat vuurwerk niet in je hand kan ontploffen. Nog eens 75 % doet vóór komen waarde te hechten aan het feit dat vuurwerk geen gevaar oplevert voor derden. Aan de andere kant is het percentage respondenten dat het van belang acht dat vuurwerk voldoet aan de eisen van de nederlandse overheid niet hoger dan 40 %. Alhoewel deze gegevens op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden, zou het er op kunnen wijzen dat de jeugdige consument zich onvoldoende realiseert dat er een verband is tussen deze zaken.
 - Tevens is geconstateerd dat slechts een minderheid van de geënquêteerde jongens weet waarom illegaal vuurwerk over het algemeen gevaarlijker is dan legaal vuurwerk.
 - Beperking van de vraag door het verlengen van de wettelijke verkoopperiode zal ten aanzien van de vraag naar illegaal vuurwerk naar verwachting nauwelijks wat opleveren.
 - Punt van aandacht is dat bijna de helft van de jongeren van onder de 16 jaar hun (legale) vuurwerk 'gewoon' in de winkel koopt.

5.2 Aanbevelingen

- Verruiming van het Vuurwerkbesluit ten aanzien van siervuurwerk biedt mogelijkheden voorzover het gaat om de vraag naar illegaal vuurwerk door de gewone gebruiker.
- Bij de jeugd heeft versoepeling van het Vuurwerkbesluit ten aanzien van de hardheid van de knal, naar ons idee, alleen zin indien dit leidt tot een type vuurwerk dat direct kan concurreren met het illegale vuurwerk waarvoor het als vervanging moet dienen.
- Aangezien de handel in illegaal vuurwerk een nogal voortvarende manier heeft om het illegale vuurwerk aan te prijzen, lijkt het raadzaam om de introductie van nieuwe, verbeterde legale soorten vuurwerk eveneens vergezeld te laten gaan van een wervende reclamecampagne, ruim vóór de officiële verkoopperiode.
- Er is geconstateerd dat het kostenaspect voor de gewone gebruiker en voor de jeugdige gebruiker van belang is bij de keuze voor illegaal vuurwerk. Beïnvloeding van de prijs van illegaal vuurwerk door middel van een geïntensiveerde controle en vervolging, zoals voorgesteld door de benaderde deskundigen, lijkt daarom zinvol. Te meer daar het erop lijkt dat deze groepen consumenten niet snel geneigd zijn om af te reizen naar het buitenland voor hun portie illegaal vuurwerk.
- Het is raadzaam om de jeugdige consument ervan bewust te maken, dat de eisen die de overheid stelt ten aanzien van vuurwerk er niet alleen zijn omwille van de eigen veiligheid, maar ook omwille van andermans veiligheid. Dit inzicht lijkt bij de jonge gebruikers van illegaal vuurwerk onvoldoende aanwezig.

- Voorlichting over illegaal vuurwerk aan de jeugd dient erop gericht te zijn, uitleg te verschaffen over de redenen waarom illegaal vuurwerk gevaarlijker is dan legaal vuurwerk.
- Verder zou voorlichting verheldering kunnen verschaffen over de vraag welke soorten vuurwerk legaal zijn en welke soorten illegaal. Jongeren blijken dat vaak niet te weten. Of duidelijkheid over de (illegale) status van vuurwerk vraagbeperkend werkt, valt overigens te bezien. De geraadpleegde deskundigen vermoeden dat hiervan wellicht juist een stimulerend effect uit gaat.
- Maatregelen ter beperking van de vraag naar illegaal vuurwerk moeten niet op zichzelf te staan, maar dienen voor een optimaal rendement te worden getroffen in combinatie met een beperking van het aanbod.

Bijlage 1 Tabellenoverzicht

1 Vooraf

In deze bijlage worden de gegevens uit de gehouden enquêtes onder de beide consumentengroepen gepresenteerd in een flink aantal tabellen. Waar voor beide groepen dezelfde vraagstelling is gehanteerd, staan de uitkomsten samen in één tabel weergegeven.

De tabellen zijn als volgt gerangschikt. *Deel A* betreft gegevens over *vuurwerk in het algemeen*. Daarbij is een onderverdeling gemaakt naar het gebruik van vuurwerk (paragraaf 1), de aanschaf (paragraaf 2) en motieven en imago (paragraaf 3). Vervolgens komen in *deel B* de gegevens aan bod die betrekking hebben op *illegaal vuurwerk*. Achtereenvolgens worden weergegeven: cijfers over de aanschaf (paragraaf 4) en cijfers met betrekking tot motieven en attitude (paragraaf 5). In *deel C* worden *achtergrondgegevens* gepresenteerd.

N.B. De kolomtotalen in de hier gepresenteerde tabellen sommeren niet altijd tot 150 (jeugd) of 125 (volwassenen) respondenten. Dat heeft twee redenen: soms hebben mensen een vraag niet beantwoord; in andere gevallen is de vraag niet van toepassing op de betreffende respondent.

Deel A Vuurwerk (algemeen)

2 Het gebruik

Tabel 1 Vuurwerk afsteken: wanneer (in procenten)

	jeugd (n = 144)	volwassenen (n = 124)
zowel op oudjaar als andere momenten	57	49
alleen op oudjaar (van 10.00 tot 02.00 uur)	34	48
alleen op andere momenten	9	3
totaal	100	100

Tabel 2 Vuurwerk afsteken: andere momenten, meerdere antwoorden mogelijk (in procenten)

	jeugd (n = 101)	volwassenen (n = 65)
dagen en weken rond oudjaar	69	88
bij voetbalwedstrijden	15	17
op/na feesten	13	15
zomaar	13	15
anders	5	5

Tabel 3 Vuurwerk afsteken: samen of alleen (in procenten)

	jeugd (n = 121)	volwassenen (n = 125)
meestal alleen	6	1
soms alleen, soms met anderen	26	6
samen met één of meerdere anderen	68	93
totaal	100	100

Gebruik in 1996

Tabel 4 Vuurwerk afgestoken op Oudjaar, 1996 (in procenten)

	jeugd (n = 121)	volwassenen (n = 125)
ja	80	72
nee	20	28
totaal	100	100

Tabel 5 Afgestoken op oudjaar, 1996, meerdere antwoorden mogelijk (in procenten)

soorten	jeugd (n = 121)	volwassenen (n = 90)
strijkers (w.o. widowmakers)	70	50
rotjes (w.o. astronauten)	61	40
vuurpijlen	55	68
Chinese rollen / duizendklappers	47	34
flowerbeds	25	13
lawinepijlen	24	7
mortierpotten	20	8
anders	12	48

Tabel 6 Op andere momenten, 1996 (in procenten)

aantal keer	jeugd (n = 146)	volwassenen (n = 124)
0 keer	37	54
1-5 keer	15	24
6-10 keer	15	11
meer dan 10 keer	21	10
weet niet	12	1
totaal	100	100

3 De aanschaf

Tabel 7 Besteding, 1996 (in procenten)

	jeugd (n = 119)	volwassenen (n = 89)
niets	13	9
minder dan 25 gulden	7	13
25 tot 50 gulden	22	20
50 tot 100 gulden	17	19
100 tot 200 gulden	22	24
200 tot 500 gulden	15	6
meer dan 500 gulden	4	9
totaal	100	100

Tabel 8 Aanschaf samen met anderen vanwege de kosten (in procenten)

	jeugd, 16 jaar en ouder (n = 115)	volwassenen (n = 124)
nooit	60	64
soms	33	26
altijd	7	10
totaal	100	100

Tabel 9 Aanschaf in plaats van iemand van onder de 16 jaar (in procenten)

wel eens toe over gegaan	jeugd, 16 jaar en ouder (n = 95)	volwassenen (n = 125)
ja	40	22
nee	60	78
totaal	100	100

Tabel 10 Persoon (16-) voor wie aanschaf is gedaan (in procenten)

	volwassenen (n = 28)
jongere broer	46
neef	11
buurjongen	11
onbekenden	11
eigen kind	4
overig	17
totaal	100

Tabel 11 Wijze waarop jeugd tot 16 jaar aan vuurwerk komt (in procenten)

	jeugd tot 16 jaar (n = 44)
koop gewoon zelf in winkel	45
iemand anders koopt	41
koop illegaal	7
anders	7
totaal	100

Tabel 12 Persoon (16+) die wel eens aanschaf doet voor jongere (16-) (in procenten)

	jeugd tot 16 jaar (n = 44)
oudere vriend	31
ouders	20
oudere broer	15
ander familielid	9
niemand	25
totaal	100

4 Motieven en imago

Tabel 13 Belang van diverse aspecten van vuurwerk (percentage (heel) belangrijk)

	jeugd (n = 144)	volwassenen (n = 123)
vuurwerk kan niet in hand ontploffen	93	98
vuurwerk is ongevaarlijk voor anderen	79	91
gebruiksaanwijzing bij vuurwerk	65	53
vuurwerk voldoet aan eisen Nederlandse overheid	42	48
vuurwerk is goedkoop	40	33

Tabel 14 Imago (in procenten)

Negatieve beoordeling van ...	jeugd (n = 133)
Mensen die <i>stunten</i> met vuurwerk	86
Mensen die <i>gevaarlijk</i> vuurwerk afsteken	75
Mensen die <i>bang</i> zijn voor vuurwerk	55
Mensen die <i>last</i> hebben van vuurwerk	52
Mensen die <i>illegaal</i> vuurwerk kopen	37
Mensen die <i>geen</i> vuurwerk kopen	25

Deel B Illegaal vuurwerk

5 De aanschaf

Tabel 15 Hoe vaak illegaal vuurwerk aangeschaft (in procenten)

	jeugd (n = 140)	volwassenen (n = 125)
heel vaak	29	24
een paar keer	43	56
een keer	11	13
weet niet	17	7
totaal	100	100

Tabel 16 Wel eens onduidelijkheid ervaren over legaliteit van het aangeschafte soort (in procenten)

	volwassenen (n = 125)
ja	22
nee	65
weet niet meer	13
totaal	100

Tabel 17 Wijze waarop aan illegaal vuurwerk wordt gekomen, meerdere antwoorden mogelijk (in procenten)

	jeugd (n = 150)	volwassenen (n = 125)
via vriend, kennis of familielid	67	82
aanschaf in een winkel	15	10
aanschaf in het buitenland	13	15
aanschaf op school	10	1
via een onbekende	8	5
via brochure/folder/advertentie	7	1
via 06-nummer of internet	4	3
anders	8	6

Tabel 18 Bekendheid met adressen voor de aanschaf van illegaal vuurwerk (in procenten)

aantal	jeugd (n = 150)	volwassenen (n = 125)
geen	33	27
1 - 2	27	39
3 - 5	21	21
6 - 10	8	8
meer dan 10	11	6
totaal	100	100

6 Motieven en attitude

Tabel 19 Belangrijkste redenen voor aanschaf van illegaal vuurwerk (in procenten)

reden	jeugd (n = 143)		volwassenen (n = 125)	
	belangrijkste	één na belangrijkste	belangrijkste	één na belangrijkste
harder	34	30	48	16
mooier	21	16	14	17
goedkoper	7	2	13	7
beter	7	13	-	-
iets speciaals	-	-	-	16
iedereen koopt het	-	1	-	4
anders	20	21	21	6
weet niet	11	17	4	34
totaal	100	100	100	100

"Stel dat er vuurwerk in de handel zou zijn dat minder hard zou knallen dan een widowmaker, maar dat wel legaal zou zijn. Koop je dan dat nieuwe type vuurwerk of toch liever een doosje widowmakers?"

Tabel 20 Bereidheid tot aanschaf minder hard, legaal, vuurwerk (in procenten)

	jeugd (n = 145)	volwassenen (n = 106)
ja	24	31
hangt er van af / weet niet	31	22
nee	45	47
totaal	100	100

"Stel dat een doosje widowmakers (respectievelijk) f 2,50, f 5,- of f 7,50 duurder zou zijn dan nu. Heb je dat er voor over of niet?"

Tabel 21 Bereidheid tot betalen meerkosten (percentage 'nee')

meerkosten	jeugd (n = 135)	volwassenen (n = 125)
f 2,50	27	24
f 5,-	47	43
f 7,50	63	61

"Stel dat er vuurwerk in de handel zou zijn van dezelfde kwaliteit als een flowerbed dat bovendien legaal zou zijn, maar dan wel duurder. Koopt u dan inderdaad dit legale, duurdere vuurwerk of koopt u dan toch de flowerbed?"

Tabel 22 **Bereidheid tot betalen meerkosten (in procenten)**

	volwassenen (n = 99)
ja	47
hangt af van aanbod of prijs / weet niet	26
nee	27
totaal	100

"Stel dat de aanschaf van een flowerbed alleen nog maar mogelijk zou zijn als u daar zelf voor naar België zou moeten. Zou u dat dan doen, denkt u? Gaat u daarvoor dan inderdaad naar België?"

Tabel 23 **Bereidheid tot aanschaf in België (in procenten)**

	volwassenen (n = 104)
ja	5
misschien / weet niet	32
nee	63
totaal	100

Tabel 24 **Stellingen (percentage mee eens)**

stelling	jeugd (n = 150)	volwassenen (n = 125)
Mensen die vanaf half december al vuurwerk afsteken bezorgen andere mensen en dieren veel overlast	43	n.v.t.
Een astronaut is eigenlijk net zo goed als een strijker, alleen iets minder hard	24	n.v.t.
Als ik vanaf half december gewoon legaal vuurwerk zou kunnen kopen, zou ik geen illegaal vuurwerk meer kopen	16	n.v.t.
Het maakt niet uit of de overheid de eisen ten aanzien van vuurwerk versoepelt of niet: ik zal toch wel illegaal vuurwerk blijven kopen	n.v.t.	33
De overheid stelt momenteel veel te strenge eisen aan het vuurwerk	n.v.t.	30
Ik zou liever geen illegaal vuurwerk gebruiken maar het huidige legale aanbod boeit me niet	n.v.t.	29
Vuurwerk moet eigenlijk het hele jaar door te koop zijn	n.v.t.	11

Tabel 25 Kennis van legaliteit diverse soorten vuurwerk (in procenten)

soort vuurwerk	jeugd			volwassenen		
	legaal	illegaal	weet niet	legaal	illegaal	weet niet
strijkers	14	85	3	4	94	2
rotjes	91	5	4	98	1	1
astronauten	80	9	11	84	3	13
duizendklappers	53	36	11	29	59	12
Chinese rollen	36	54	10	13	80	7
mortieren	26	54	20	2	87	11
flowerbeds	49	31	20	34	37	29
lewinepijlen	31	48	21	10	72	18
grote Duitse pijlen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	22	52	26

Tabel 26 Wel eens vuurwerk vervaardigd of verbeterd (in procenten 'ja')

	jeugd, 16 jaar en ouder (n = 117)	volwassenen (n = 125)
zelf gemaakt of poging daartoe gedaan	24	28
zelf geprobeerd te verbeteren	18	16

Tabel 27 Gevaar van illegaal vuurwerk (in procenten)

reden	jeugd (n=58)	volwassenen (n=91)
niet gekeurd/getest	45	42
te hard	33	9
slechte kwaliteit	12	7
ontploft sneller	10	7
slecht gefabriceerd	-	9
te korte lont	-	4
geen gebruiksaanwijzing	-	4
overig	-	18
totaal	100	100

Deel C Achtergrondgegevens respondenten**Tabel 28 Leeftijd jongeren (in procenten)**

leeftijd	jeugd (n = 150)
14 jaar	6
15 jaar	23
16 jaar	28
17 jaar	19
18 jaar	14
19 jaar	4
20 jaar	3
21 jaar	2
22 jaar	1
onbekend	3

Tabel 29 Bijverdienste/bijbaantje jongeren (in procenten)

bijverdienste/bijbaantje	jeugd (n = 150)
geen	59
werk in winkel	19
krantenwijk	3
anders	19

Tabel 30 Leeftijd volwassenen (in procenten)

leeftijd	volwassenen (n = 125)
17 tot en met 23 jaar	55
24 tot en met 34 jaar	35
35 tot en met 46 jaar	10

Tabel 31 Belangrijkste dagelijkse bezigheid volwassenen (in procenten)

bezigheid	volwassenen (n = 125)
studie/school	38
werk	34
anders	28

Tabel 32 Beroeps categorieën volwassenen (in procenten)

beroepsgroep	volwassenen (n = 82)
detailhandel	25
horeca	15
kantoorbaan	11
bouw	8
overig	20
onbekend	21

Tabel 33 Vrijtijdsbesteding (in procenten)

vrijtijdsbesteding	jeugd (n = 150)	volwassenen (n = 125)
sport	34	35
geen	14	14
televisie kijken	11	-
uitgaan	8	11
overig	33	40

Bijlage 2 Beperking van het aanbod

In deze bijlage wordt aandacht besteed aan de suggesties die zijn gedaan voor de beperking van het aanbod van illegaal vuurwerk. Omdat het onderwerp buiten het kader van dit onderzoek valt, is gekozen voor een zeer beknopte weergave.

Wet- en regelgeving

- uitbreiding van het vuurwerkbesluit naar de professionele markt;
- vereenvoudiging van de wetgeving c.q. bijeen brengen van diverse regels in één wet, met als doelen het aantal mazen in de wet te beperken, de mogelijkheden voor opsporing uit te breiden en de pakkans te vergroten;
- aanpak U-bocht constructie via afspraken met België;
- in gesprek treden met de branche, zodat duidelijkheid wordt gecreëerd.

Controle

- controle op de naleving van de verschillende artikelen vergroten;
- registers bijhouden en regelmatig controleren;
- vollediger controle van het transport, niet alleen op inhoud, herkomst en bestemming van de lading, maar ook op bevoegdheid van de vervoerder en op de aanvraag, vergunningen, en ruimte voor opslag bij de ontvanger.

Samenwerking

- samenwerking heeft met betrekking tot het achterhalen van transporten in 1996 al vruchten afgeworpen, maar kan nog worden uitgebreid;
- het uitwisselen van informatie tussen de korpsen, om de meer georganiseerde vormen van verkoop van illegaal vuurwerk tegen te gaan; van de centrale databank wordt door de korpsen momenteel onvoldoende gebruik gemaakt;
- interregionale of nationale aanpak.

Tot slot

- anticiperen op nieuwe soorten vuurwerk;
- opsporen van de import van illegaal vuurwerk;
- bij politie en O.M. hogere prioriteit toekennen aan het onderwerp.

Bijlage 3 Lijst van geïnterviewden

- de heer J. Visbeen, politie Rotterdam-Rijnmond
- de heer J.A. van Steen, arrondissementsparket Den-Haag
- de heer S.J. Couturier, politie Amsterdam
- de heer H. van der Sluis, CRI
- de heer A. van Dop, keuringsdienst van waren, Rotterdam
- mevrouw D. Preenen, Halt Amsterdam
- mevrouw T. Schotting, O.M. Utrecht
- de heer C. Meijer, Stichting Consument en Veiligheid

Bijlage 4 Belangrijkste soorten illegaal vuurwerk

Foto 1 Strijkers

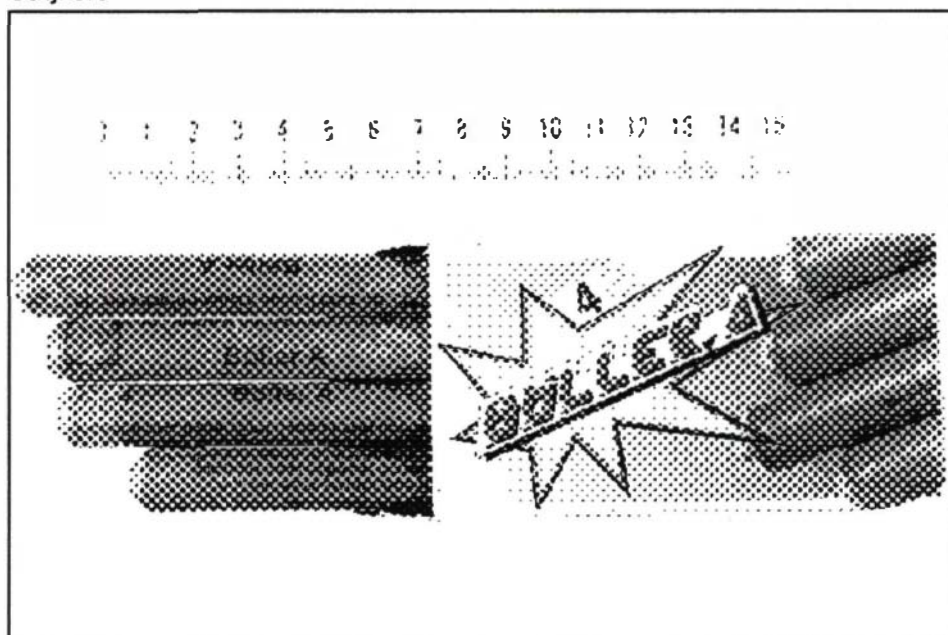

Foto 2 Doodskopstrijkers

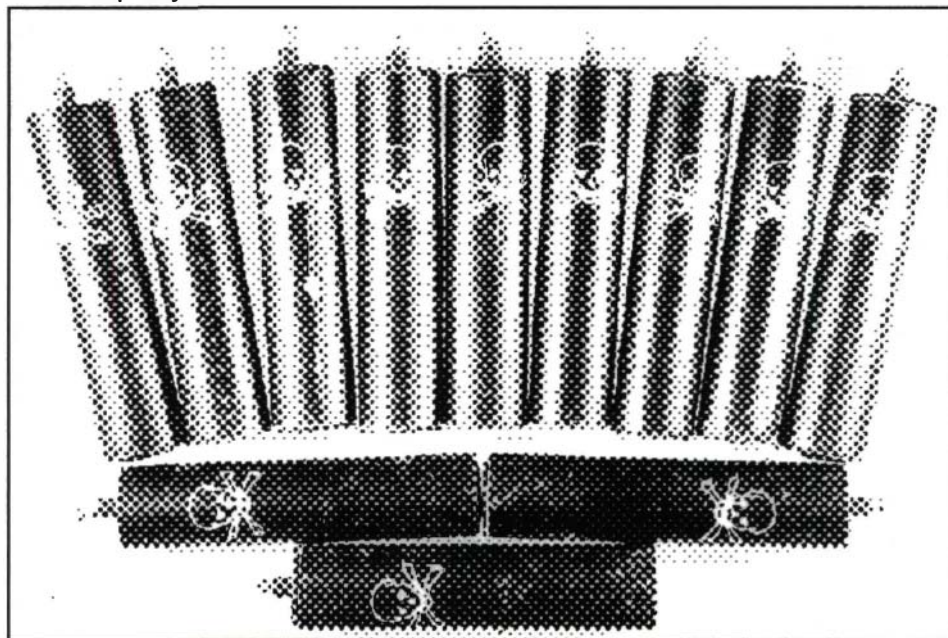

Foto 3 Chinese rol

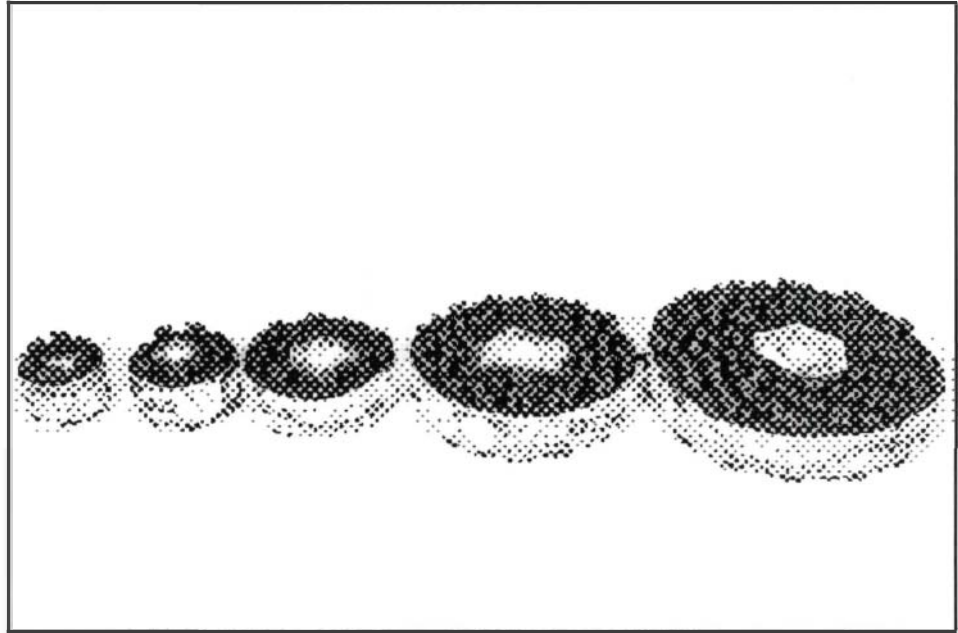

Foto 4 Mortier + bom

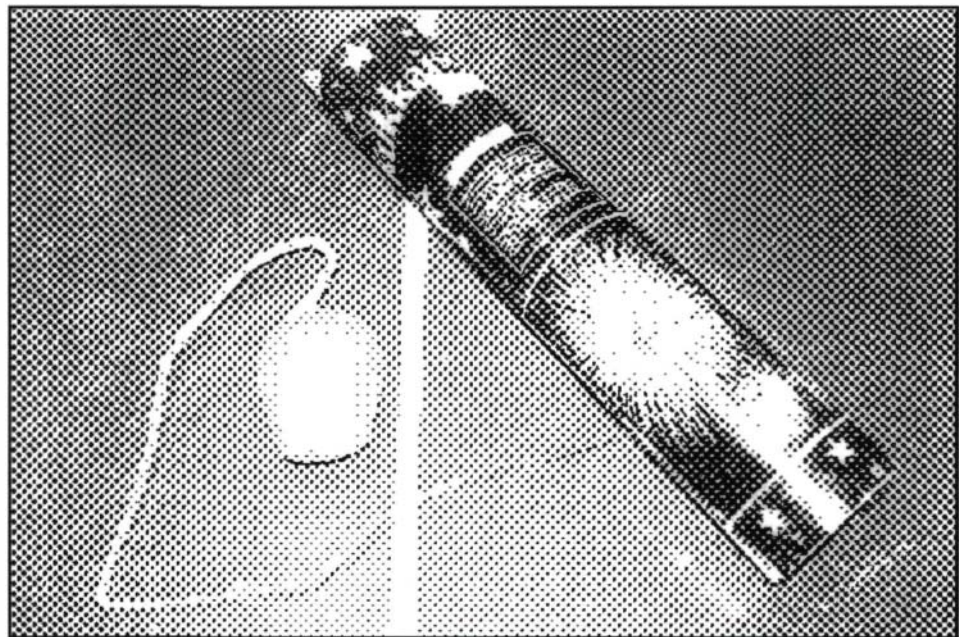

Foto 5 Flowerbed

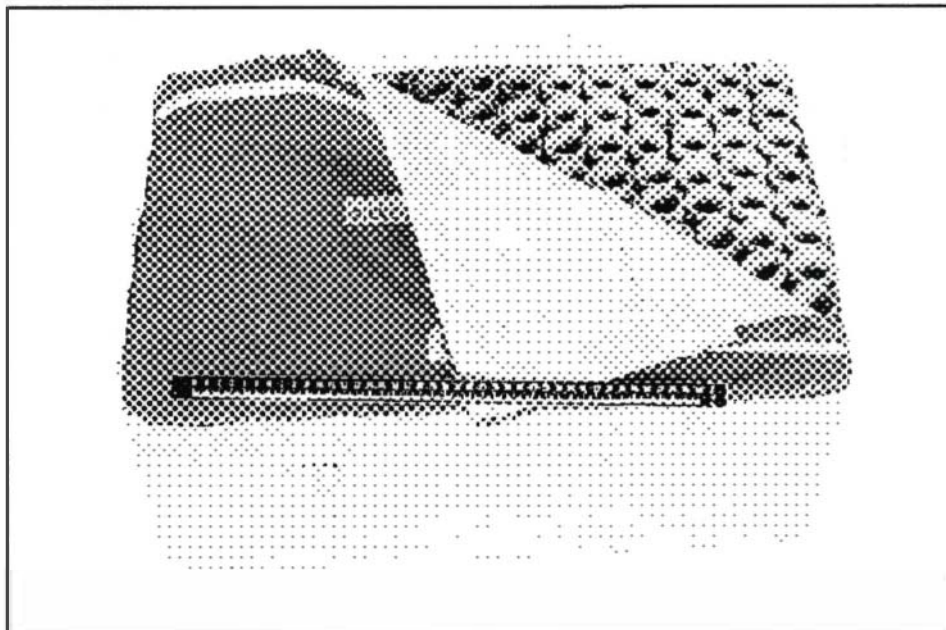
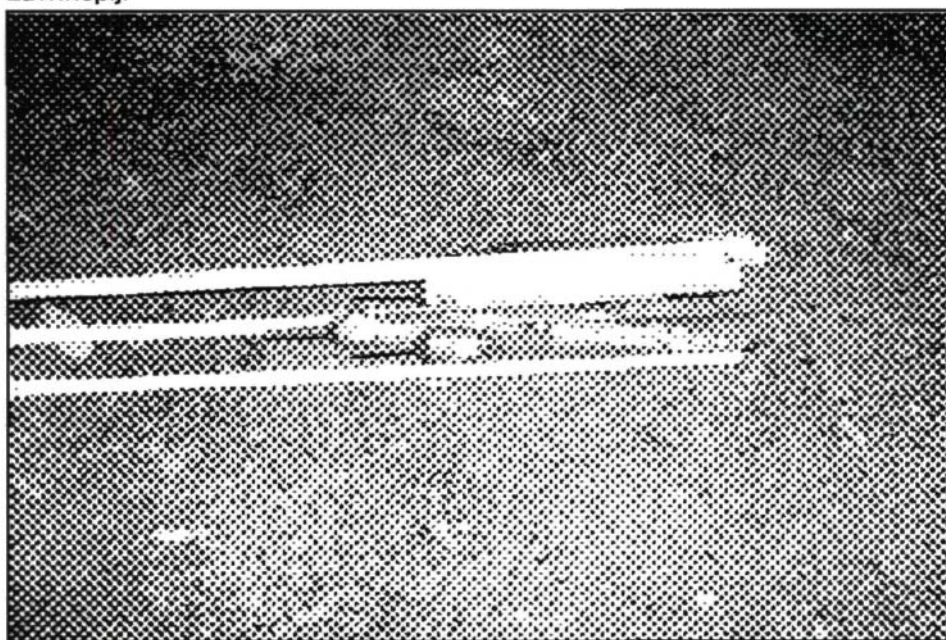

Foto 6 Lawinepijl

Vijf typen vuurwerk, hun tekortkomingen en gevaren

Type	Tekortkomingen	Gevaren
Strijker	• Verboden wrijvingsontsteker • Bevat niet uitsluitend zwart buskruit • Mogelijk te veel lading (meer dan 2,5 gram)	• De mogelijkheid op aanwezigheid van haarscheurtjes in de strijkkop van de wrijvingsontsteker, waardoor het vuurwerk op het moment van ontsteking onmiddellijk af gaat, in plaats van tussen de voorgeschreven 3 en 8 seconden. Het vuurwerk ontploft dan in de hand omdat er geen tijd meer is om het weg te gooien. • De explosieve stof in een strijker bestaat over het algemeen niet uit zwart buskruit, maar uit een explosiever mengsel, waardoor de schade die wordt aangericht een stuk groter is dan bij een gewoon rotje.
Mortier	• Te grote lading, meestal meer dan 40 gram • Brandtijd van de lont veel langer dan toegestaan	• De mogelijkheid dat de geleverde bom niet de juiste diameter heeft voor de bijgeleverde mortier. De bom wordt daardoor niet hoog genoeg de lucht in geschoten en explodeert te laag. • De bom wordt op zijn kop in de mortier gedaan en explodeert met mortier en al. • De mortier staat niet stabiel en valt om, waardoor de bom het publiek in schiet en ter plekke explodeert. • De bom wordt zonder mortier geleverd en afgestoken, waardoor hij explodeert op de grond. Dit brengt gevaar met zich mee voor de omstanders. • Soms buigen gebruikers zich over de mortier om te kijken of de lont nog brandt, met het gevaar dat het vuurwerk in het gezicht ontploft.
Flowerbed	• Flowerbeds zijn er in verschillende soorten en maten, oplopend tot een totaal gewicht aan kruit van meer dan 2 kilogram, terwijl de eisen in de Nederlandse wetgeving voor siervuurwerk zijn vastgesteld op 40 gram (uitsluitend lichteffect) of 100 gram (meerdere effecten).	• Bij dit type vuurwerk is het de bedoeling dat de aan elkaar geregen pijpjes met vuurwerk na elkaar af gaan. Het komt echter voor dat het vuurwerk, door de slechte kwaliteit of door verkeerde opslag, in één keer explodeert. • Als de klei-afdichting aan de onderkant niet goed is aangebracht, dan is het mogelijk dat het flowerbed kantelt en dat een deel van de 'effecten' naar opzij gaat, in plaats van omhoog, waardoor het tussen de omstanders terecht komt.
Chinese rol	• Een chinese rol bevat meer kruit dan de toegestane 25 gram voor gecompartmenteerd knalvuurwerk. De hoeveelheid lading kan oplopen tot 2 kilogram. • Dit type vuurwerk bestaat niet alleen uit het toegestane zwarte buskruit.	• Wordt een chinese rol niet afgerold dan kan hij, wanneer hij aangestoken wordt, in zijn geheel exploderen. De gevolgen die dit met zich mee brengt hangen af van de hoeveelheid lading van het stuk vuurwerk. • Iedere chinese rol is voorzien van een zogeheten eindblok (meerdere, extra grote rotjes, verbonden door middel van een lont), dat in zijn geheel af gaat en daarbij een aanzienlijke geluidsdruk te weeg brengt. Het volume van deze eindknal kan gehoorschade tot gevolg hebben bij omstanders. • De kwaliteit van de meeste chinese rollen is dusdanig slecht dat veel rotjes bij het aansteken van de rol in eerste instantie niet af gaan. Aangezien de rotjes in een chinese rol een erg snelle lont hebben, leveren de weigeraars een groot gevaar op voor kinderen die restanten van vuurwerk zoeken om af te steken. • De explosieve stof bestaat over het algemeen niet uit zwart buskruit, maar uit een explosiever mengsel, waardoor de schade die wordt aangericht groot kan zijn.
Lawinepijl	• De lading van een lawinepijl is ongeveer 5 keer zo zwaar is als de toegestane 5 gram knalsas voor een vuurpijl. • Het type knalsas van een lawinepijl is veel explosiever dan het voorgeschreven zwarte buskruit.	• Het gevaar van de lawinepijl is de onberekenbare vlucht ervan, doordat de 'lanceerinrichting' niet voldoet. Gebruikers steken een lawinepijl bijvoorbeeld af vanuit een houder (een fles die niet is ingegraven) die om kan vallen, waardoor de pijl tussen het publiek terecht kan komen en daar kan exploderen. • De explosieve stof in een lawinepijl bestaat over het algemeen niet uit zwart buskruit, maar uit een explosiever mengsel, waardoor de schade die wordt aangericht groot kan zijn.

Bijlage 4 Belangrijkste soorten illegaal vuurwerk

Foto 1 Strijkers

Foto 2 Doodskopstrijkers

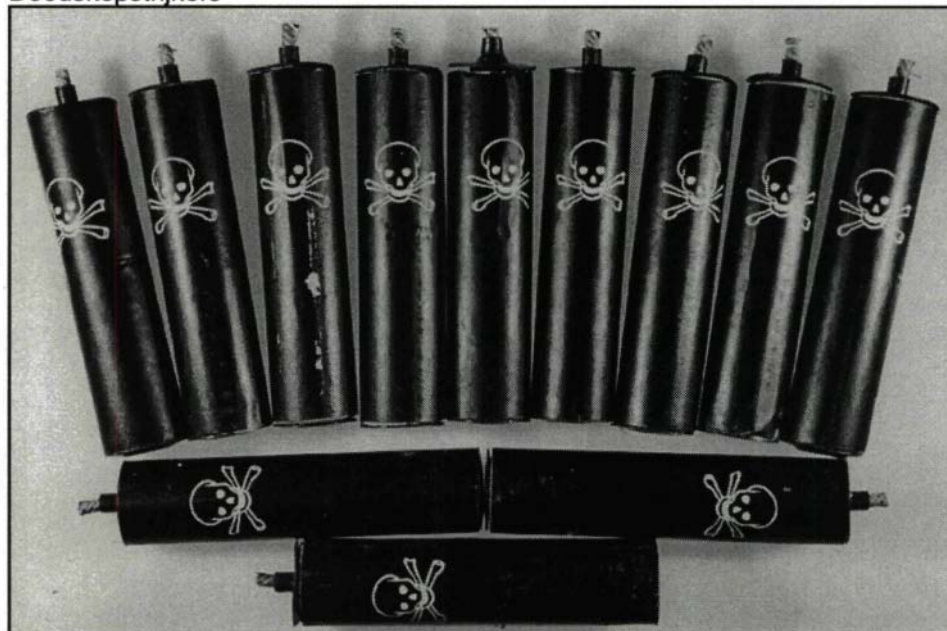

Foto 3 Chinese rol

Foto 4 Mortier + bom

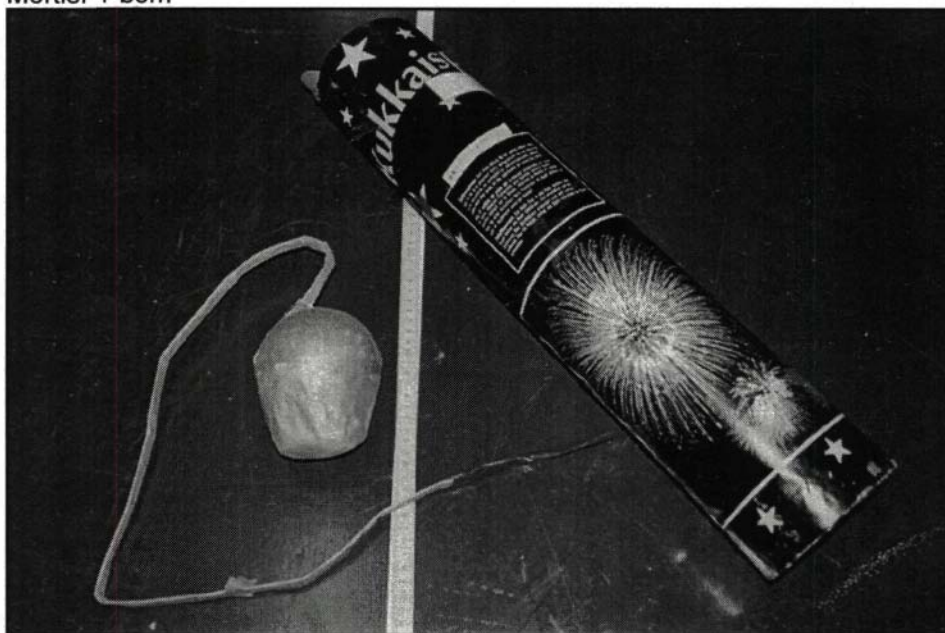

Foto 5 Flowerbed

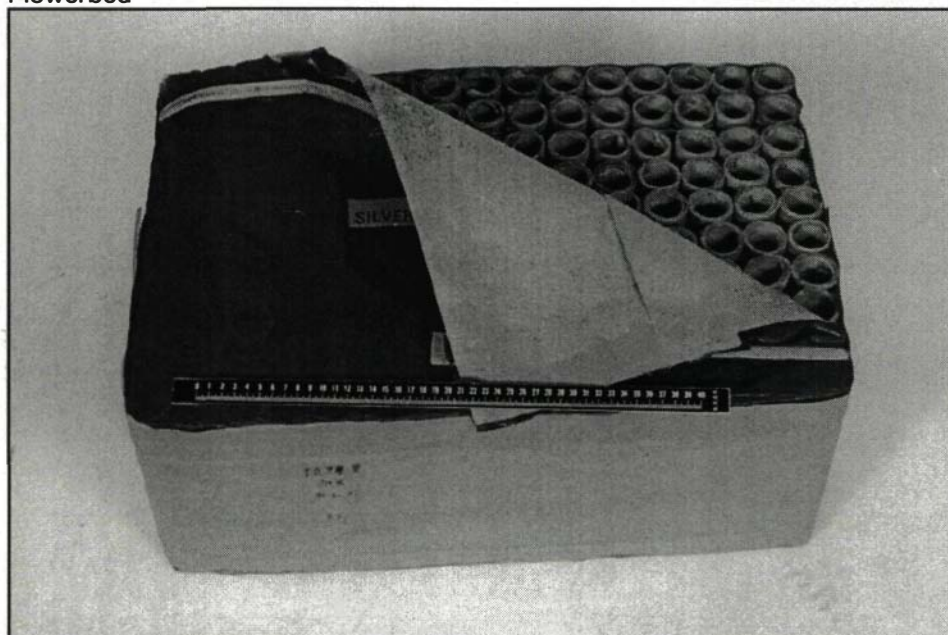

Foto 6 Lawinepijl

